

ATATÜRK'ÜN ZONGULDAK GEZİSİ

YÜCEL NAMAL

**T.C.
ZONGULDAK VALİLİĞİ
İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü**

ATATÜRK'ÜN ZONGULDAK GEZİSİ

YÜCEL NAMAL©

Baskı

Hazar Reklam Matbaacılık Yayıncılık San. ve Tic.Ltd.Şti.
Kazım Karabekir Cd. Kültür Çarşısı
No:7/56-57 İskitler - Ankara
Tel: 0312 3412206 - 07 Faks: 0312 341 10 56
www.hazarreklam.com.tr
hazarreklam@hotmail.com

ISBN

978-975-02987-09

Zonguldak

İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları©

Kültür Dizisi – 1

Ankara, Ağustos 2010

Zonguldak İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü
Mithatpaşa Mh. İsmetpaşa Sk.
Atatürk Kültür Merkezi – Zonguldak
Tel: +90 372 2535436
Faks: 490 372 2536524
<http://www.zonguldakkulturturizm.gov.tr>

İÇİNDEKİLER

Sunuş.....	
Önsöz	
Giriş	
Atatürk'ün Zonguldak'a Gelişi (26 Ağustos 1931)	
Atatürk'ün Zonguldak'a İkinci Kez Davet Edilişi	
Zonguldak'ta Gazi Günü Kutlamaları	
Zonguldak'ta Gazi Tarih Günü	
Anılarda 26 Ağustos Günü	
Atatürk'ün Ölümü ve Zonguldak	
Atatürk ve Zonguldak Kömür Havzası	
Zonguldak'ta Atatürk'ün Anısını Yaşatan Eserler	
Sonuç	
Kaynakça	
Belgeler/Fotoğraflar	
Dizin	

*Ekmeđini alın teriyle kazanırken hayatlarını kaybeden
maden Őehitlerinin aziz ruhlarına!..*

*Zonguldak'ın derin toprakları altındaki servet-i
madeniyye ne kadar kıymetli ise, bizim nazarımızda
Zonguldak da o kadar çok kıymetli bir vilayetimizdir.*

Gazi Mustafa Kemal ATATÜRK

26 Ağustos 1931

ÖNSÖZ

Zonguldak'ın kurulması diğer şehirlerden farklı olarak tamamıyla sınaî hayatın ayrılmaz bir parçası olan “*Karaelmas*” mıntıkası olması nedeniyle olmuştur. Türk Kurtuluş Savaşı'yla Zonguldak maden havzasında uygulanan eski nizam tasfiye edilip, Misak-ı Milli ve Lozan ile Türk ekonomisinin bağımsızlığı sağlandıktan sonra, sanayinin enerji kaynağı olan kömür önemli devlet meseleleri arasına alınmış ve havzaya büyük çapta milli sermaye gelmeye başlamıştır.

Modern Türkiye Cumhuriyeti'ni kuran Atatürk, Milli Mücadelenin ardından reformlara başlamıştır. Bunlardan birisi de sanayide yapılan reformdur. Sanayinin gelişmesi içinde enerjiye, yani kömüre ihtiyaç vardı. Bu sebeple kömür istihsalinin artırılması ve modern tekniklerin uygulanmasını gerekli görmüştür.

Bundan dolayı Atatürk, Zonguldak'a karşı ilgisinin bir göstergesi olarak gezisi sırasında; “*Zonguldak'ın derin toprakları altındaki serveti madeniye ne kadar kıymetli ise, bizim nazarımızda Zonguldak'ta o kadar çok kıymetli bir vilayetimizdir*” diyerek 26 Ağustos'ta İş Bankasına, Zonguldak kömür havzasında uygulaması için büyük ödevler vermiştir. Ayrıca Zonguldak'a gelerek ekonomik savaşın kömürle başarılacağını göstermiş, yeni Türk Devletinin, kömür havzasından fişkiracağına işaret etmiştir.

Bu eserin kitaplaşmasında verdikleri destek için sayın Valim Erdal ATA'ya, İl Kültür ve Turizm Müdürü sayın Zekai KASAP'a ve kitabın düzenlemesindeki katkılarından dolayı sayın Kürşat COŞGUN'a, kitaba sağladığı görsel malzeme desteği için sayın Çetin ASMA'ya, araştırmalarım sırasında verdikleri destekten dolayı değerli arkadaşım Yasemin KIRICIOĞLU'na, Öge Dirim TEZGELMİŞ'e, ve sayın hocam Yard. Doç. Dr. Mustafa YÜCE'ye teşekkürü bir borç bilirim.

Yücel NAMAL

Giriş

Atatürk, Milli Mücadele yıllarında ve sonrasında, yurt gezilerine çok önem vermiş, bu gezilerde bizzat halkın içine girmiş, çeşitli konularda halkın görüşlerini almış, kararlarını bu görüşlerin ışığı altında vermiş, devrimlerini de bu görüşlerle güçlendirmiştir. Milli Mücadele’de başarıya ulaşmanın, zaferden sonra ileri, modern bir Türkiye yaratmanın fikri yapısı üzerinde, Atatürk’ün yurt gezilerinin etkisi, şüphesiz, büyük olmuştur. Bu nedenle Milli Mücadele’yi ve Atatürk devrimlerini incelerken Atatürk’ün yurt gezilerini, bu gezilerin amaçlarını, uğradığı şehir ve kasabalarda halkla olan ilişkilerini, buralarda yaptığı konuşmaları da dikkate almak gereklidir¹.

Doğusuyla, batısıyla Türkiye’yi karış karış gezen büyük devlet adamı Atatürk’ün zaferlerini olduğu kadar, devrimlerini de gezileri içinde değerlendirmek gereklidir. Ülkemizi çağdaş uygarlık düzeyine çıkarmak isteyen Ulu Önder, reform çalışmalarına kararlı bir şekilde devam etmiş ve işe kılık-kıyafet devriminden başlayarak insanımızı değiştirmeyi düşünmüştür. Bu amaçla, şapka devrimini yapmadan önce, o güne dek kendisini yüz yüze hiç görmemiş olan Çankırı’ya, Kastamonu’ya, İnebolu’ya elinde şapkısıyla gitmiş, şapka ve kıyafet devriminin esaslarını buralarda açıklamıştır².

Ardından, yazı devrimini tanıtmak ve harflerin ne kadar çabuk öğrenilebileceği yolundaki görüşünü kanıtlamak için, her devrim hareketi öncesinde olduğu gibi halktan destek almak amacıyla yine bir yurt gezisine çıkmıştır. Öyle ki, yazı devrimine ilişkin yasa çıkmadan önce, devrimin başöğretmeni sıfatıyla elinde tebeşir şehir şehir dolaşarak, meydanlarda kurulan kara tahtalarda halkına yeni harfleri göstermiştir. Her devrim öncesi çıktığı yurt gezilerinde devrimlerin ilkelerini anlatmış, milletin onayını almıştır³.

Atatürk, yurt gezileri sırasında her uğradığı köy, kasaba ve şehirde milletini çevresinde tek bir yürek, tek bir ses olarak görmüş, kendisine gösterilen sevgi ve bağlılığı şahsına mal etmeden milletin bir temsilcisi olarak yine millete armağan etmiştir.

Atatürk, hemen her geziye çıkışından önce Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği, uğrayacağı illere “*karşılama törenleri yapılmaması*”nı bildirdiği halde, öğretmeni, öğrencisi, memuru, esnafı, işçisi ve köylüsüyle tüm halk Atatürk’ün geçeceği yollara dökülmüştür. Atatürk’ü görmek her Türk için bir mutluluk olmuş, görenler görmeyenlere yıllarca Atatürk’ü anlatmışlardır⁴.

¹ Mehmet Önder, **Atatürk’ün Yurt Gezileri**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara 1975, s. 5.

² Mustafa Eski, **Atatürk’ün Kastamonu Gezisi**, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 2002, s.2; Önder, **a.g.e.**, s. 9.

³ Atatürk, Harf inkılâbi konusundaki ilk dersini 23 Ağustos 1928 tarihinde Tekirdağ’da vermiştir. (Şerafettin Turan, **Türk Devrim Tarihi III**, Bilgi Yayınevi, Ankara 2005, s. 207; Önder, **a.g.e.**, s. 9.)

⁴ Önder, **a.g.e.**, s. 9.

I. Atatürk'ün Zonguldak'a Gelişi (26 Ağustos 1931)

Zonguldak⁵ kömür havzası, Osmanlı İmparatorluğu döneminde ihmal edilmiş ve yabancıların yönetimine bırakılmıştır. Zonguldak kömür havzası ancak Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan sonra hak ettiği değeri kazanmıştır. Çünkü “Karaelmas⁶” bölgesi olarak da anılan Zonguldak, sanayi hayatının ayrılmaz bir gereksinimi olan kömürü bağrında taşıması nedeniyle, diğer şehirler arasında kendine özgü bir karakter taşımaktadır⁷.

Bu nedenle Cumhuriyet hükümetleri de havzaya karşı büyük bir ilgi göstermiştir. Birçok devlet büyüğünün bölgeye gelmiş olması ve madenlerde incelemelerde bulunması bunun en büyük kanıtı olarak gösterilebilir. Bu ziyaretlerin bazıları şunlardır: Maliye Bakanı Hasan Saka 25 Mart 1923'te (daha sonra Ticaret Bakanı olarak ikinci defa gelmiştir), İmar ve İskân Bakanı Celal Bayar 1 Haziran 1926'da, Ziraat (Tarım) Bakanı Hayri Bey 6 Aralık 1928'de, İktisat Bakanı Rahmi Bey 24 Haziran 1928'de, Nafia (Bayındırlık) Bakanı Recep Bey 8 Ağustos 1930'da, Genelkurmay Başkanı Fevzi Çakmak Paşa 9 Temmuz 1931'de, Dâhiliye (İçişleri) Bakanı Şükrü Kaya 19 Ağustos 1931'de. Ayrıca, parti örgütünden milletvekilleri Cevat Abbas Bey, Halil Bey, Hasan Cemil Bey, Saffet Bey, Dr. Cemal Bey, Memduh Şevket Bey, Mahmut Bey, Yunus Nadi Bey'in yanı sıra, çeşitli yıllarda müsteşarlar, genel müdürler, yazarlar, bilim adamları ve iş

⁵ Zonguldak adının sazlık anlamına gelen “Zongalık” veya “Zungalık” kelimesinden geldiği sanılmaktadır. Eskiden burası bataklık ve sazlık olduğu için Türkler XIX. Yüzyılda küçük köye bu adı vermişlerdir. (**Zonguldak (Karaelmas Diyarı)**, Hayat Türkiye Ansiklopedisi, Sayı: 30, s. 219) Zonguldak'ın adının kökeni hakkındaki görüşlerden birisi de dilbilimci Dr. Saim Ali Dilemre'nin yaptığı açıklamadır. Dilemre Zonguldak adını şöyle açıklar: Zonguldak adı Türkçe kökenlidir. Hem de çok arkaik, çok yaygın bir yer adı, coğrafya adı olsa gerektir. Vidal-Blanchard büyük coğrafya kitabında (Cingal) Farsçadır; bir Hint-Avrupa sözdür, Manaca (Sık ağaçlı dağ), (Ormanlık ve geçilmez dağ) demektir diye yazar. İngilizce (Jungle) denilen arslan kaplan yatağı sık ormanlıkların bu adıda (cingal) den gelme imiş. Fakat (cingal, congul, zongul) sözlerinin boyu bosu, kaşı gözü bize bütün tavassutu ile Türk gözükür. Bu kelime kulak için hiçbir vakitte fars olamaz. Belki bir çoban sözü elinde sopası ile bir Kırgız sözdür. Zonguldak'tan öte (Zinga) da tek ve aynı şeydir. Sondaki bu (-dak) seside bizce (dağ, cebel) demektir. (Aslan (Zonguldak=Cingal dağı) Anadolu'daki (Cingil) adlı köy ve meşeliklerle birdir. Uzun Mehmet'ten önce ehemmiyetsiz bir yer olan Zonguldak, Mehmedin ardından yabancıların, Fransızların iktisaden eline geçtiği malumdür. Onların ağzında böyle alafıngalaşmış, (Zonguldak) olmuştur. (Saim Ali Dilemre, “Zonguldak Adı Hakkında”, **Doğu**, Cilt: 2, Sayı: 7-8, Mayıs-Haziran 1943, s.26.)

⁶ İsmail Habib Sevük, Karaelması ve Karaelmas diyarını diğer şehirlerden ayıran karakterini yalın diliyle şöyle anlatır:

“Vatamı ışıklatan, vatamı yürüten ve vatamı ısıtan belde. Odanda düğmeyi çevirince kavuştuğun ziyayı ona borçlusun; kış içinde salonunu ılık bir bahara o çevirdi. Vapurlarımız yürüyorsa, şimendiferlerimiz koşuyorsa ve... Yavuz Boğaziçi'nin sularını taşıyormuş gibi boğazi doldura doldura sülünleme bir heybet içinde geçip gidiyorsa bunları yapan hep odur.

Kara kömür; sıkıştır, mazut çıkarıyor; sıkıştır, benzin çıkarıyor; bütün medeniyet tekniğini hareketlendiren enerji deposu, denizde yelkeni pervaneleştirip, havada pervaneyi kanadlaştıran ve rayda tekerleği devleştiren enerji. Vatana hayat kaynağı olan beldeye gidiyoruz.” (İsmail Habib Sevük, **Yurttan Yazılar**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1987, s. 197.)

⁷ Fahri Fındıkoğlu, “Türk Şehirleri İçinde Zonguldağın Hususi Ehemmiyeti”, **Doğu**, Sayı: 4, Sonkanun 1943, s. 22.

grupları Zonguldak kömür havzasına gelerek uzun incelemeler yapmışlardır. Burada yapılan incelemeler Zonguldak kömür havzasının Cumhuriyet hükümetinin göz bebeği olduğunu göstermektedir.

1930'ların ikinci yarısında Zonguldak.

26 Ağustos 1931'de ise Zonguldak kömür havzası en büyük mutluluğa kavuşmuştur. Çünkü o gün, Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Atatürk Zonguldak kömür havzasına şeref vermiştir⁸.

21 Temmuz 1931 tarihinde Atatürk trenle Ankara'dan İstanbul'a altıncı defa geldiğinde iki ay beş gün kalmıştır⁹. Atatürk, 11 Ağustos 1931'de New York'tan hareketle yere inmeden uçarak Yeşilköy'e inen Russel Boardman ve John Polando adlı havacıları Yalova'da kabul ederek görüşmüştür. Ardından, 26 Ağustos 1931 tarihinde Ertuğrul yatı¹⁰ ile İstanbul'dan Zonguldak'a kömür maden ocaklarında incelemelerde bulunmak için hareket etmiştir¹¹.

⁸ Atatürk'ün Zonguldak kömür havzası ziyareti ardından da Cumhuriyet hükümetinin devlet adamlarının bölgede incelemelerde bulunmaya devam ettiklerini görmekteyiz. Bu da Cumhuriyet hükümetinin bölgeye olan ilgisini göstermektedir. (Zonguldak, 29 İlkteşrin 1933, Yıl: 10, Sayı: 382, s.3.)

⁹ Önder, a.g.e., s. 180-181.

¹⁰ Ertuğrul Yatı, II. Abdülhamit için 1903'te İskoçya'da yaptırılmıştır. Dokuz yüz tonluk bu geminin uzunluğu 79,2 metre, genişliği 8,3 metredir. İki bacalı ve saatte 21 mil yapabilen Ertuğrul Yatı, 1924 yılından itibaren "Cumhurbaşkanlığı Yatı" olarak kullanılmış ve bu görevi 1938'de Savarona satın alınıncaya kadar sürdürmüştü. (Ekrem Murat Zaman, Zonguldak Kömür Havzasının İki Yüzyılı, TMMOB Maden Mühendisleri Odası Yayınları, Ankara 2004, s. 87.)

¹¹ Necati Çankaya, Atatürk'ün Hayatı, Konuşmaları ve Yurt Gezileri, Tifdruk Matbaası, İstanbul 1985, s. 297-298; Önder, a.g.e., s. 181.

O günlerde, Zonguldak kömür maden ocaklarının verimli ve ileri düzeyde işletilmesi tartışılmakta olan bir konudur. Öyle ki, Başbakan İsmet İnönü, Mecliste “Kömür meselesini bütün memleket için büyük bir dava telakki ediyorum” demiştir. Bu nedenle Atatürk, Zonguldak kömür madeni ocaklarını yerinde görmek istiyordu¹². Zonguldak gazetesi başyazarı Akın Karauğuz, Atatürk’ün Zonguldak’a habersiz geldiğini, İstanbul’dan denize açıldığında denizin dalgalı olmasına ve havanın bozmasına karşın, gemidekilerin tüm ısrarlarına direnerek yola çıktığını belirtmiştir.¹³

Zonguldak yerel basın kayıtları incelendiğinde, 13 Kasım 1930 tarihli Zonguldak gazetesinde, Atatürk’ün yurttan uzun bir tetkik gezisine çıkacağı belirtilmiş, bu gezinin İzmir, Antalya, Mersin, Adana, Konya, Samsun, Trabzon gibi bazı illeri içerdiği belirtilmiştir. Gezi kapsamında Atatürk’ün Zonguldak’a da gelmesi için bir davet yazısına yer verilmiştir¹⁴:

“Sevgili Gazimizin Karadeniz’e geçtikleri sırada vilayetimize de şeref vereceklerini ümit ederiz. Memleketimizin bu büyük saadete ermesini candan dileriz.”

Zonguldak gazetesinin 13 Kasım 1930 tarihli sayısı.

¹² Önder, a.g.e., s. 359.

¹³ Hamit Kalyoncu, Kömürde Açan Çiçek, Pervaz Yayınları, 2005 Ankara, s. 162.

¹⁴ Zonguldak, 13 Sontesrin 1930, Yıl: 7, Sayı: 285, s.1.

Zonguldak gazetesinin 26 Ağustos 1931 ve 28 Ağustos 1945 tarihli sayıları Atatürk'ün Zonguldak'a gelişini şöyle anlatır:

“26 Ağustos 1931'de henüz gün ağarmadan İstanbul'dan gelen telgraf Atatürk'ün Zonguldak'a geleceğini müjdelemiştir. Bunun üzerinde heyecan dalgası tüm şehre yayılmıştır. Limandan itibaren çarşı boydan boya al bayraklar ve defne dalları ile bezenmiş, belediye önüne ve iskele başına taklar¹⁵ kurulmuştur. Zonguldak halkı ve işçiler kafileler halinde limana gelmiş ve caddeleri doldurmuştur. Bütün gözler, Karadeniz'in sisli ufuklarından doğacak bir yıldız bekler gibi bakmakta idi. Deniz yüzü sandaldan ve bayraktan seçilmez oldu”¹⁶.

26 Ağustos sabahı, saat 9.05'te Ertuğrul yatı uzakta görünmüş, yat limana girerken toplar atılmıştır¹⁷. Sandallarla denize açılan Zonguldaklılar Ertuğrul Yatı'nın etrafında büyük tezahüratta bulunmuşlar, Atatürk de onları elindeki şapkasıyla selamlamıştır¹⁸. Zonguldak valisi Arif Bey¹⁹, “Mahmut Şevket Paşa Vapuru”yla şehre gelmiş olan Zonguldak milletvekili Rifat Bey ile Zonguldak'ın diğer milletvekilleri Hasan Karabacak²⁰ ve Esat Çakmakkaya²¹, Zonguldak belediye başkanı Dr. Nihat Arkat²², C.H.F il başkanı vekili Halim Cavit Bey, Ahmet Bey, maden genel müdürü vekili Bedri Hüsnü, Zonguldak gazetesi başyazarı Akın Karauğuz²³ ve diğer kişilerden oluşan heyet bir motorla Atatürk'ü karşılamak için, Ertuğrul yatına gitmiştir²⁴. Bir süre sonra Atatürk ve yanındakiler yattan motora binerek iskeleye doğru hareket etmiştir. Bu sırada denizdeki bütün gemiler düdükle çalarak Atatürk'ü selamlamıştır.

¹⁵ Tak, Milli bayramlarda veya önemli bir olayı anmak için düzenlenen şenliklerde, geçit yapılacak caddelere geçici olarak kurulan, yazılar ve çiçeklerle süslenen kemerdir.

¹⁶ Zonguldak, 28 Ağustos 1945, Yıl: 22, Sayı: 846, s. 1-2; Zonguldak, 26 Ağustos 1931, Yıl: 8, Sayı: 312, s. 1.

¹⁷ Zonguldak, 26 Ağustos 1931, Yıl: 8, Sayı: 312, s.1.

¹⁸ Kalyoncu, a.g.e., s. 163.

¹⁹ Arif Bey, Zonguldak'ta 22.08.1930 ile 07.08.1932 tarihleri arasında valilik görevinde bulunmuştur. (Zonguldak 1973 İl Yıllığı, Sulhi Garan Matbaası, İstanbul 1973, s. 376).

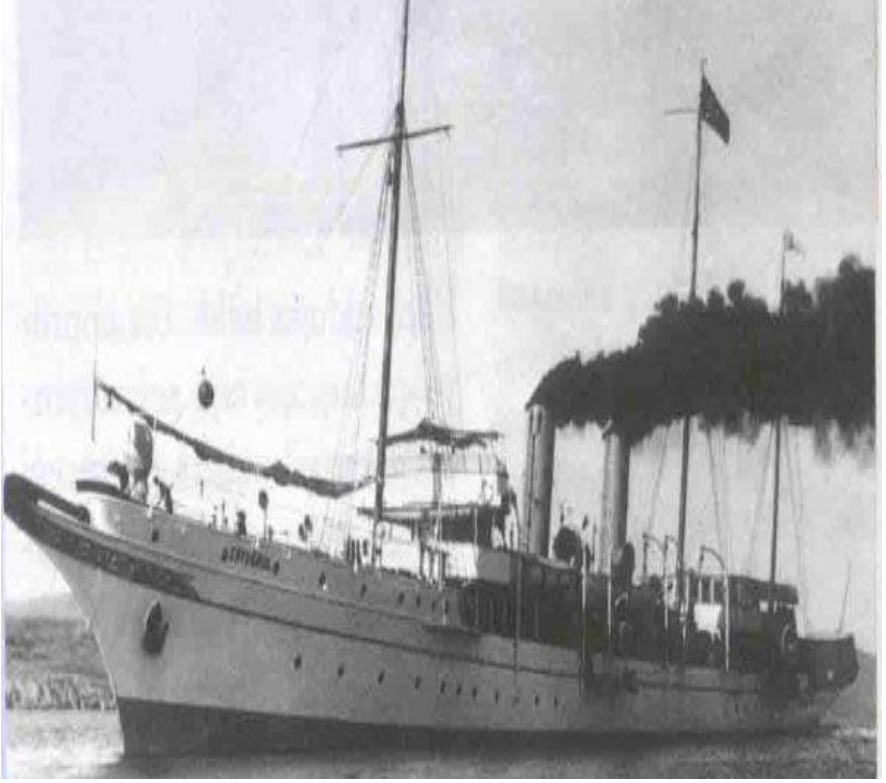
²⁰ Hasan Karabacak, 1877 yılında Zonguldak'ta doğmuştur. İlkokul mezunudur. Türkiye Büyük Millet Meclisinde IV. Devre milletvekili olarak görev yapmıştır. (Zonguldak 1973 İl Yıllığı, s. 367).

²¹ Esat Çakmakkaya, 1897 yılında Zonguldak'ta doğmuştur. İlkokul mezunudur. Türkiye Büyük Millet Meclisinde IV. Devre milletvekili olarak görev yapmıştır. (Zonguldak 1973 İl Yıllığı, s. 367)

²² Dr. Nihat Arkat, 1931 ile 1933 yılları arasında Zonguldak belediye başkanlığı yapmıştır. (Zonguldak 1973 İl Yıllığı, s. 391).

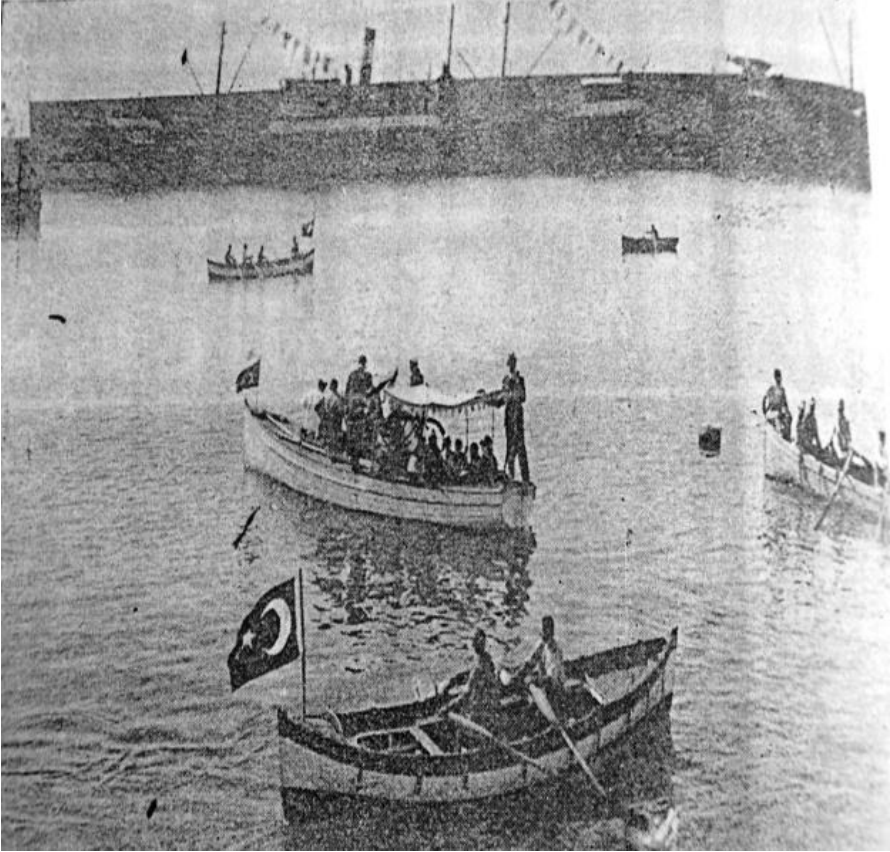
²³ (Tahir) Akın Karauğuz, 1898 yılında Safranbolu'da doğmuştur. İlkokul ve ortaokulu Safranbolu'da tamamladıktan sonra lise öğrenimi için Kastamonu'ya gönderildi. 1919 yılında edebiyat şubesinden mezun olmuştur. Daha sonra Zonguldak'a yerleşerek burada evlenmiştir. Zonguldak ve çevresinde halkın Milli Mücadele'ye destek vermesi için köy köy dolaşmıştır. Zonguldak'ta istihbarat subaylığını 1925'e kadar sürdürmüştür. Dayısı Maksut Çivi'nin yardımıyla şehirdeki ilk matbaa olan “Zonguldak Karaelmas Yazım ve Basımevi”ni kurmuştur. (Ömer Özcan, “Türkçülük Tarihinden İsimler: Tahir Akın Karauğuz”, Türk Yurdu, Kasım 2002, s.47-49.)

²⁴ Zonguldak, 26 Ağustos 1931, Yıl: 8, Sayı: 312, s.1.

Atatürk'ü Zonguldak'a getiren Ertuğrul Yatu.

Büyük önder Atatürk, saat 11.30'da²⁵ halılarla döşenmiş olan merdivenlerden²⁶ E.K.İ'nin iç limanındaki iskelesine²⁷ (şimdiki maden mühendisleri odası lokali yanı) çıkmıştır. İskelede kendisini karşılayanların içtenlikle ellerini sıkmıştır. Merdiven başında ise Ayten Basri adlı bir kız çocuğu, "Hoş geldin, Gazi babamız!" diyerek elindeki çiçek demetini takdim etmiştir. Atatürk, çiçek demetini memnuniyetle alarak küçük kızın yanağını okşamıştır²⁸.

Zonguldak limanında kayıklar ve motorlarla Atatürk'ü karşılayan Zonguldaklılar.

Atatürk'ün ayak bastığı iskeleden itibaren hükümet binasının önüne kadar halılarla kaplanmış cadde Atatürk'ü görmek isteyen Zonguldaklılar ile dolup taşmıştır²⁹. Atatürk, caddeye çıkınca tepelerden, evlerden ve her yerden taşan halk

²⁵ Zonguldak, 26 Ağustos 1934, Yıl: 11, Sayı: 401, s.1.

²⁶ Zonguldak, 26 Ağustos 1931, Yıl: 8, Sayı: 312, s.1.

²⁷ Atatürk, Bugünkü Maden Mühendisleri Odası Zonguldak Şube Lokali yanında bulunan yerden Zonguldak'a çıkmıştır.

²⁸ Zonguldak, 26 Ağustos 1931, Yıl: 8, Sayı: 312, s.1.

²⁹ Kalyoncu, a.g.e., s. 163.

ulu önderi alkışlamış, iskele başında bekleyen bir jandarma müfrezesi karşılama töreni yapmıştır³⁰.

Geziye katılan heyetin içinde Atatürk'ün yanı sıra, İş bankası genel müdürü ve İzmir milletvekili olan Celal (Bayar), Afyon milletvekili Ruşen Eşref (Ünaydın), Gaziantep milletvekili Kılıç Ali, Sinop milletvekili Recep Zühtü, Aydın milletvekili Reşit Galip Bey ile umumi kâtip Tevfik (Bıyıklıoğlu), başyaver Rusuhi, özel kalem müdürü Hasan Rıza (Soyak) Bey ve yaverler de vardı³¹.

Atatürk, bugün Maden Mühendisleri Odası Zonguldak Şubesi Lokali olarak kullanılan binanın hemen yanındaki iskeleden karaya çıkıyor.

Atatürk, yanındakilerle birlikte iskeleden otomobillere binerek Üzülmaz kömür ocakları bölgesine, Türk-İş 63 ocaklarına³² gitmiş, burada biraz dinlenmiş ve öğle yemeği yemiştir. Ardından İş bankası genel müdürü Celal Bey'le Türk-İş şirketi

³⁰ Zonguldak, 26 Ağustos 1931, Yıl: 8, Sayı: 312, s.1; Cumhuriyet, 27 Ağustos 1931, Yıl: 8, No: 2624, s. 1.

³¹ Zonguldak, 26 Ağustos 1931, Yıl: 8, Sayı: 312, s.1.

³² Zaman, a.g.e., s. 87.

müdür yardımcısı Kazım Taşkent Bey³³ ve diğer ilgili kişiler tarafından harita üzerinde kömür havzası hakkında verilen açıklamaları dinlemiş³⁴, havzayı incelemiş³⁵ ve ocaklara inmiştir³⁶. Atatürk, ayrıca Zonguldak kömür havzasındaki kömür üretim durumu ve kömür işçisinin yaşamıyla da yakından ilgilenmiştir³⁷.

Atatürk ve Celal Bayar otomobile Üzülmaz kömür ocakları bölgesine giderken.

Zonguldak kömür havzasında gerçekleştirilen incelemelerini tamamladıktan sonra, “*Zonguldak’ın derin toprakları altında, bütün Türkiye’yi ihya edecek bir servet yatıyor, bu ziyaretten ve aldığım bilgiden çok memnun oldum*” demiştir. Ayrıca, Zonguldak kömür havzasının modern sanayinin gereklerine ulaştırılması için gerekli kararları da, Zonguldak gezisinin hemen sonrasında almıştır³⁸.

Atatürk, saat 15.00’te Üzülmaz kömür ocakları bölgesinden kömür treniyle ayrılmış, çarşı içinden geçerken halkın alkışları ve maden işçilerinin “*Yaşa, varol!*” haykırışları arasında vilayete dönmüştür³⁹. Zonguldaklılar onu bir geceliğine olsun konuk edebilmek için büyük ısrarlarda bulunmuşlarsa da, bazı önemli işleri dolayısıyla İstanbul’a dönmek zorunda olduğunu belirtmiş ve ardından da:

³³ Atatürk’ün havzaya geldiği sırada “Türk-İş” şirketi müdürü Esad Kerimol olmadığından Kazım Bey bilgi vermiştir.(Kalyoncu, a.g.e., s. 162.)

³⁴ Zonguldak, 26 Ağustos 1931, Yıl: 8, Sayı: 312, s.1; Zonguldak, 28 Ağustos 1945, Yıl: 22, Sayı: 846, s.2.

³⁵ Zonguldak, 26 Ağustos 1935, Yıl: 12, Sayı: 426, s.3.

³⁶ Önder, a.g.e., s. 360.

³⁷ Zonguldak, 26 Ağustos 1934, Yıl: 11, Sayı: 401, s.1.

³⁸ Zonguldak, 11 Kasım 1946, Yıl: 24, Sayı: 928, s.3.

³⁹ Atatürk’ün bu gezisi sırasında yürümüş olduğu caddeye sonradan “*Gazi Paşa Caddesi*” adı verilmiştir. (Can Canver, “*Atatürk ve Zonguldak*”, Zonguldak Kent Tarihi Bienali’05, Zonguldak Kültür ve Eğitim Vakfı Yayını (ZOKEV), İstanbul 2006, s. 206.)

“Zonguldak’ın derin toprakları altındaki maden serveti ne kadar kıymetli ise, bizim nazarımızda Zonguldak’ta o kadar çok kıymetli bir vilayetimizdir. Samimi hislerinize çok teşekkür ederim”, diye eklemiştir. Orada bulunanlar bu sözleri şiddetli bir alkışla karşılamışlardır. Zonguldaklılar, “Yaşa, Varol Büyük Gazimiz!” diye haykırırken Atatürk, halkın alkışları arasında motora binerek 15.30’da ⁴⁰ Ertuğrul yatına geçmiştir⁴¹. Atatürk’ün Zonguldak’tan erken ayrılmasının bir diğer nedeni de, havanın bozulmakta olmasından dolayı kaptanın geri dönülmesi konusundaki ısrarlı isteğidir⁴².

Üzülmez kömür ocakları bölgesinde öğle yemeği yenirken.

Ardından Zonguldak valisi, vilayet erkânı, belediye, parti, çeşitli kurum ve kuruluş temsilcileri ile Ereğli’den gelen bir heyet sandallarla yata kadar yaklaşarak Gazi’yi selamlamış, Gazi de heyetlerle vedalaşmış ve iltifatlarını sunmuştur. Ertuğrul yatı saat 16.00’da Zonguldak limanından ayrılmıştır⁴³.

Atatürk, 26 Ağustos’ta Zonguldak’tan ayrıldıktan sonra Ereğli limanına da uğramış, limanda motor ve sandallarla açıklara kadar gelen bir kısım Ereğli halkı ve deniz sporcuları tarafından büyük bir tezahüratla karşılanmıştır. Atatürk, karaya çıkmayarak Ereğli’yi gördükten sonra İstanbul’a dönmüştür⁴⁴.

⁴⁰ Zonguldak, 26 Ağustos 1931, Yıl: 8, Sayı: 312, s.1.

⁴¹ Zonguldak, 28 Ağustos 1945, Yıl: 22, Sayı: 846, s.2; Önder, a.g.e., s. 360.

⁴² Kalyoncu, a.g.e., s. 162.

⁴³ Atatürk’ün Zonguldak’a geldiğini duyan Zonguldak kazalarından hürmetlerini sunmak üzere birer heyet göndermişlerdir. Ancak sadece Ereğli heyeti Atatürk’e tazimlerini sunmuştur. Atatürk Zonguldak’tan ayrıldıktan sonra Devrek heyeti gelmiştir. Bartın ve Safranbolu heyetleri ise yolda olduklarından yetişememiştir. (Zonguldak, 26 Ağustos 1931, Yıl: 8, Sayı: 312, s.1.)

⁴⁴ Cumhuriyet, 27 Ağustos 1931, Yıl: 8, Sayı: 2624, s.1.

Kömür treni ile Üzülmaz kömür ocakları bölgesinden ayrılırken.

II. Atatürk'ün Zonguldak'a İkinci Kez Davet Edilmesi

Atatürk, 26 Ağustos 1931 tarihinde yaptığı Zonguldak gezisi, gerek önemli işlerinin olması, gerekse havanın bozacağından dolayı Ertuğrul Yataı'nın kaptanının ısrarı nedeniyle oldukça kısa bir süreyi kapsamıştır. Bu nedenle Ata'sına doyamayan Zonguldaklılar onu tekrar görebilmenin umudunu sürekli kalplerinde yaşatmış ve her fırsatta Atatürk'ü yeniden Zonguldak'a davet etme girişimlerinde bulunmuştur. Bu girişimlerden ilki, Cumhuriyet Halk Fırkası Zonguldak merkez ilçe yönetimince 1932 yılında yapılan kaza kongresinde alınan davet kararıdır. Kongrede kabul edilen karar şöyledir:

“İki yıl önce memleketimize şeref vererek maden muntkasını tetkik buyurmuş olan ulu Başbuğumuz Gazi Mustafa Kemal Hazretlerini burada kaldıkları birkaç saat içinde doya doya göremeyen halkımız, sevgili Gazimizden, gene memleketimize sevinçler ve mutluluklar getirmesini yalvarmak ve Türkün en büyük kurtarıcısını ateşli bağına basmak özleyişindedir. Zonguldaklıların bu içten taşan duygu ve dileklerin büyük reise yazılması.”

1933 yılında Atatürk'ü Zonguldak'a davet için Ankara'ya giden heyet ve milletvekilleri. Sağdan sıra ile önde: Hüseyin Fehmi, İbrahim Etem, Milletvekili Ragıp, Milletvekili Tunah Hilmi, Çakmaklıoğlu İzzet. Arkada: Paşa Mehmetoğlu Mustafa, Akın Karauğuz, İncealemdaroğlu Halil, İncealemdaroğlu Hasan, Galip Hüseyin.

Zonguldak gazetesinin 20 Temmuz 1932 tarihli nüshasında yer alan Atatürk'ün Karadeniz illerine bir seyahat yapacağı haberi Zonguldaklılar tarafından büyük bir sevinç ve umutla karşılanmıştır. Kendisine Zonguldak'ın saygı ve şükranlarını sunmak, bu gezileri sırasında Zonguldak'a da uğramalarını istemek için kalabalık bir heyetin 1932 yılı Ağustos ayı içinde Yalova'ya gitmesi kararlaştırılmıştır⁴⁵.

⁴⁵ Zonguldak, 20 Temmuz 1932, Yıl: 9, Sayı: 340, s. 1.

Atatürk'ü Zonguldak'a davet etmek için Yalova'ya gidecek heyet 400 kişiden oluşturulmuştur. Heyete katılacak olanların, "tamamen yerli kumaştan yapılmış elbise" giymeleri kararlaştırılmış ve heyetin yolculuğu için "Gülnihal" veya "Bursa" vapurlarından birinin tahsis edileceği de belirtilmiştir. Yalova'ya gidecek olan heyetin, Atatürk'ten, "muhabbet ve iştiyaklarıyla tutuşan Zonguldaklılara", bu tarihi bayram günü olan 26 Ağustos'ta tekrar gelmelerini istemesi kararlaştırılmıştır⁴⁶. Ancak Zonguldaklılar bekledikleri iyi haberi alamamıştır. Bu olumsuz yanıtta yılmayan Zonguldaklılar, 1933 yılında yeniden Atatürk'ü Zonguldak'a davet etmek üzere milletvekilleri ve şehrin ileri gelenlerinden oluşan bir heyet göndermiştir. Bu heyet "Gazi hazretlerine, Zonguldak ahalisinin sevgi ve saygılarını sunmak ve ulu kurtarıcının memleketimize gelip ün salmalarını yalvarmak üzere vilayet namına Ankara'ya gitmiştir".

Zonguldak gazetesinin 20 Temmuz 1932 tarihli nüshasındaki Atatürk'ü Zonguldak'a davet etmek için Yalova'ya gidecek heyet ile ilgili haber.

1933 yılında Atatürk'ü Zonguldak'a davet etmek için Ankara'ya giden bu heyette, Hüseyin Fehmi İmer, İbrahim Etem, Zonguldak Milletvekili Ragıp, Zonguldak Milletvekili Tunalı Hilmi, Çakmaklıoğlu İzzet, Paşa Mehmetoğlu Mustafa, Akın Karauğuz, İncealemdaroğlu Halil, İncealemdaroğlu Hasan, Galip Hüseyin bulunmakta idi⁴⁷. Ancak bu heyet de Zonguldaklılara bekledikleri müjdeli haberi getirememiştir.

⁴⁶ Zonguldak, 20 Temmuz 1932, Yıl: 9, Sayı: 340, s. 1.

⁴⁷ Zonguldak, 29 İkteşrin 1933, Yıl: 10, Sayı: 382, s. 4.

III. Zonguldak'ta Gazi Günü Kutlamaları

Atatürk'ün Zonguldak'a geldiği 26 Ağustos⁴⁸ günü 1932 yılından itibaren "Gazi Günü" olarak tören ve şenliklerle kutlanmıştır⁴⁹. 24 Kasım 1934 yılında TBMM tarafından Mustafa Kemal'e "Atatürk" soyadı verilmesinin⁵⁰ ardından Zonguldak'ta "Gazi Günü"nü "Atatürk Günü" olarak kutlandığını görmekteyiz. Mustafa Kemal Atatürk'ün 26 Ağustos 1931'de Zonguldak'a yaptığı ziyaretin Zonguldaklılar tarafından şeref günü olarak ilan edildiğinin belirtildiği Karaelmas dergisinde, Mustafa Kemal'i bu ilde görmenin büyük mutluluk ve gurur olduğu da vurgulanmıştır⁵¹. Gazi Günü kutlamaları Zonguldak Halkevi'nin başkanlığındaki bir kutlama komitesi tarafından organize edilmiştir⁵².

Zonguldak gazetesinin 26 Ağustos 1934 tarihli nüshasındaki Gazi Günü ile ilgili haber.

⁴⁸ 26 Ağustos tarihi Türkiye tarihinde önemli olan "Büyük Taarruz"un başlangıcı aynı zamanda iktisadi istiklal sahasında da bizi yeni zaferlere ulaştıran "İş Bankası"nın kuruluş günü olduğundan Zonguldak'ta Gazi Günü kutlamalarında bu iki önemli olayla birlikte anılmıştır. (Zonguldak, 26 Ağustos 1934, Yıl: 11, Sayı: 401, s.1-2.)

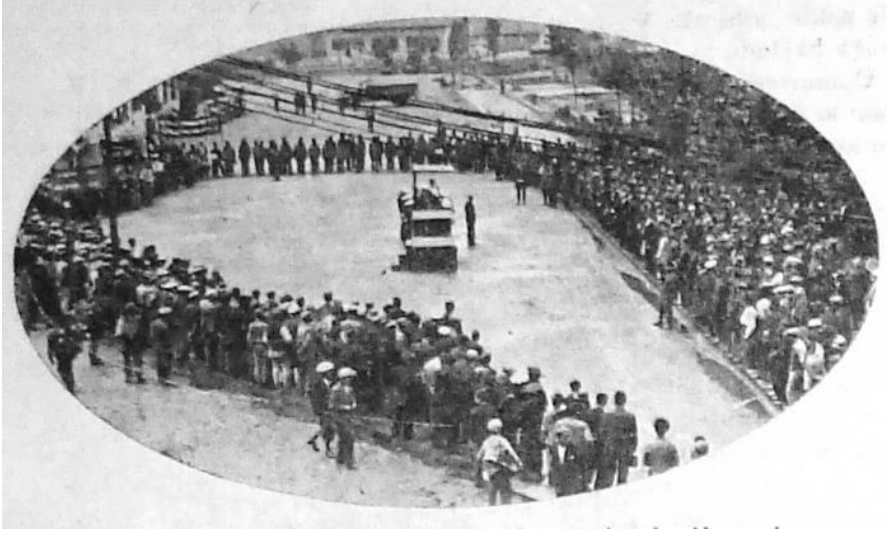
⁴⁹ 1932 yılı Temmuz ayında Atatürk'ün Zonguldak'a ayak bastığı günün milli bayram gibi kutlanması kararlaştırılmıştır. (Zonguldak, 20 Temmuz 1932, Yıl: 9, Sayı: 340, s. 1.)

⁵⁰ Ali İhsan Gencer, Sabahattin Özel, Türk İnkılâp Tarihi, Der Yayınları, On birinci Basım, İstanbul 2006, s. 255.

⁵¹ "26 Ağustos Atatürk Günü 1931-1944", Karaelmas, 2(22-23) 1944, s. 12.

⁵² Zonguldak, 21 Ağustos 1932, Yıl: 9, Sayı: 343, s. 1.

Gazi gününün birinci yıl dönümü kutlamaları Zonguldak Halkevi başkanı Mithat Akif⁵³ Bey başkanlığındaki kutlama komitesi tarafından düzenlenmiştir. Komite tarafından yapılan ve bütün halka dağıtılan “Gazi Günü” nün birinci yıl dönümü kutlama programı şöyledir⁵⁴:

Atatürk Günü Cumhuriyet Meydanı'nda (bugünkü Valilik önü) kutlanıyor.

**Zonguldak Halkevi “Gazi Günü”nü tes’it komitesi
26 Ağustos 1932 “Gazi Günü”nü tes’it (kutlama) programı.**

Ulu kurtarıcımız sevgili Cumhur reisimiz Gazi Mustafa Kemal Hazretlerinin Zonguldak’a ayak bastıkları mes’ut günün birinci yıldönümü 26 Ağustos 1932 gününe rast geldiğinden Halkevi 26 Ağustos gününü aşağıda yazıldığı gibi tes’it edecektir:

- Mebuslar
- Hükümet reisleri ve memurları
- Askeri ümera ve erkân
- Resmi ve hususi teşekküller

- 1) 26 Ağustos 1932 Cuma günü öğleden önce saat 10.30’da Halkevinde toplanacaklardır.
- 2) Merasim, Halkevi bahçesinde yapılacak ve Gazi Hz. Zonguldak’a ayak bastıkları saat 11.20 gece olduğundan merasime bu dakikada başlanacaktır.

⁵³ Mithat Akif, Bandırma’da doğmuştur. Eskişehir’de belediye kâtipliği, sandık eminliği ve dava vekilliği yapmıştır. Zonguldak’ta Halkevi ve C.H.F. vilayet reisliği görevlerinde bulunmuştur. (Akin Karauğuz, **Mithat Akif**, Halkevi Yayınları: II, Karaelmas Basımevi, Zonguldak 1934, s. 18-20.)

⁵⁴ **Zonguldak**, 21 Ağustos 1932, Yıl: 9, Sayı: 343, s. 1.

3) *Fırka Reisi Mithat Akif Beyefendi bu günün hatıralarını anlatan bir nutuk söyleyeceklerdir.*

4) *Gündüz ve gece resmi ve hususi bütün binalar donatılacak ve aydınlatılacaktır.*

5) *Gündüz ve gece Halk Fırkası ve Halkevi umuma açık bulunacaktır.*

6) *Gece şenlikler yapılacak, muhtelif eğlenceler tertip olunacaktır.*

Kutlama programından da anlaşıldığı gibi “Gazi Günü”nün birinci yıldönümü tören ve kutlamaları Zonguldak’ta milli bir bayram gibi kutlanmıştır. Zonguldak’ta geleneksel olarak “Gazi Günü” kutlamasının başlatılması Zonguldak Halkevi tarafından sağlanmıştır.

Zonguldak Halkevi’nin kurucusu Mithat Akif Bey (1882-1934).

Zonguldak’ta “Gazi Günü” kutlamalarının heyecanı her geçen yıl artmıştır. 26 Ağustos 1933 tarihindeki ikinci yıldönümü de bayram şenliğiyle kutlanmıştır. 26 Ağustos Cumartesi günü saat 10.00’da C. H. F. reisi Mithat Akif ve Fırka, Halkevi, çeşitli teşkilatlar, izciler, mektep talebeleri, milli kuruluşların heyetleri, esnaf cemiyetleri, işçi grupları ve halktan oluşan büyük bir kitle hükümet konağı meydanında toplanmıştır. Ayrıca Zonguldak valisi ve memurlar da törene katılmıştır. Kutlamalar, Halkevi bandosunun İstiklal Marşı ile başlamış ve Zonguldak valisinin ortaokul öğrencisi olan kızı Leman Halit Hanım, Atatürk’ün

Zonguldak kömür havzasına geldiği günün anlam ve önemini belirten bir konuşma yapmıştır⁵⁵:

“Aziz yurttaşlarım; bahtiyar Zonguldaklılar.

Bahtiyar diyorum; çünkü bugün, iki yıl evvel, bugün Zonguldak’ın bahtına Karadeniz’in saf, engin ufuklarından bir güneş doğdu. O güneşin coşkun mavi ışıkları denizde, karada, yerde ve havada, bütün ruhlarda, kalplerde, kanlarda, vücutlarda ve bütün muhit ve tabiatta esiri bir kudretle dalgalandı.

O gün Zonguldak’ın bütün damarlarından yepyeni, taze bir hayat şulesi fişkıyordu. O gün bütün gözlerde ilahi bir tecellinin kamaştırıcı akisleri vardı. O gün Karadeniz’in uzak ve berrak maviliklerinde nurdan bir hale içinde görünen Ertuğrul yatı, yüzlerce, binlerce ve on binlerce gözü, kalplerin heyecanından hız alan bütün Zonguldaklıların gözlerini beyaz sinesine topladı. Bütün Zonguldak, artık bir kalp, bir vücut gibi aynı duygu, aynı heyecan coşkunluğuyla bekliyordu...

Saat on bir buçuk; yıllardan beri bağı alev alev hasretle tutuşan Zonguldak, bütün dünyanın ve bütün dünya tarihinin taptığı en ulu, en kutlu varlığa kavuştu. Büyük milli reisimiz Gazi Mustafa Kemal Hz., bugün halkın payansız sevinçlerle yürekte taşan emsalsiz tezahürleri arasında iskelemize ayak bastılar. Gazi Hz. Kömür mıntıkasına şeref verdiler, saadetler getirdiler, madenlerimizi tetkik ettiler, verilen malumat ve izahatı dinlediler, amele ile karşı karşıya geldiler. Bütün amele, bütün halk bir ağızdan, ta yüreklerden boşalan ateş seslerle: Yaşa!.. diye haykırdılar.

Gazi Hz. Saat on beş buçukta; gene bütün Zonguldak’ın, yüzlerce, binlerce, on binlerce elin birbirine vurmasından coşan alkış tufanı içinde iskeleden motora bindiler. Saat on altıda; Ertuğrul yatı semanın başka bir ufkuna geçen güneş gibi gözlerde altın huzmelerini bırakarak gene sonsuz maviliklerin arkasına karıştı.

Zonguldaklılar, saadetin en erişilmez şahikalarına yükselen Zonguldaklılar!

Size şu birkaç cümle ile Zonguldak maden kömür havzasının nihayet bir asra varan küçük, fakat istikbalinin çok büyük tarihinden bir altın yaprak açtım. O yaprağa az evvel söylediğim sözler, tarihin bütün asırları çizdiği mecralar önüne katan kalemiyle bugün, burada yazıldı. Havzamızın tarihinden çevrilen

⁵⁵ **Zonguldak**, 28 Ağustos 1933, Yıl: 10, Sayı:375, s. 2.

bu nurdan yaprağı, bütün Türk tarihine, cihan tarihine yüce değerli bir armağan olarak sunuyoruz.

Leman Aksoy, Gazi Günü'nde konuşmasını yapıyor.

Aziz yurttaşlarım;

Kurtarıcı, yapıcı ve yaratıcı, aydınlatıcı ulu Gazi, Zonguldak'ta! Bu ne demektir? Bu, o demektir ki Gazi Hz. bu seyahatleriyle Zonguldak'ın, Türkiye'nin iktisadi varlığında bütün hayat damarlarının uğrağı olan bir kalp olduğunu ve Cumhuriyet idaresinin bu kalbin daha sağlam çarpmasını bir hedef ve gaye olarak tanımış bulunduğunu göstermişlerdir.

Gazi Hz. yedi yıl evvel maden kömürlerimizin "bütün Türkiye'yi ihya edecek bir servet,, olduğuna işaret eylemiş buldukları gibi memleketimize şeref verdikten bir yıl sonra da Zonguldaklıları selam ve iltifatlarıyla taltif ederlerken, vilayetimiz hakkında duygularını şu veciz cümle ile ifade buyurmuşlardı:

"Zonguldak'ın derin toprakları altındaki serveti madeniye ne kadar kıymetli ise bizim nazarımızda Zonguldak ta o kadar kıymetli bir vilayetimizdir."

Yurttaşlarım,

Zonguldak, Cumhuriyet güneşinin, Gazi güneşinin bu ufuklara ilk ışıklarını serpmeye başladığı mesut âna kadar, koyu bir karanlık içindeydi. Türk ilinde bu karaelmas hazinesi olan zengin yurdun adını bile tanıyanlar pek sayılıydı. Zonguldak, Türk milleti esirlikten kurtulduktan ve Türkiye istiklal bayrağı altında yeniden kurulduktan sonra, ancak derinliklerinde sakladığı cevher deryasını gözlerimizin önüne yaydı.

Cumhuriyet devrine kadar bir yılda ancak üç, beş yüz bin ton kömür çıkarılırken, Cumhuriyetin sihirli eli ve feyyaz nazarı bu topraklara değince, yeraltında gömülü olan bu sonsuz servet, öz altına inkılâp etti ve birdenbire yıllık istihsalat bir milyon, bir buçuk milyon tona kadar yükseldi.

Madenlerimizin günlük gıdasını ve asıl hayat malzemesini teşkil eden ormanların namütenahi servetlerini sırtında taşımak ve nakliyat için bütün müsait şartları önüne seren bir denize malik olmak gibi tabiatın iki mümtaz lütfüne mazhar olan Zonguldak maden kömür havzası, layık olduğu büyük inkişaf çıkırına girmiş, artık hükümetimiz, bütün nazarlarını havzaya ve havzanın bütün Türkiye iktisadiyatını avucunda tutan yüksek ve parlak istikbaline çevirmiştir.

Filyos - Ankara Demiryolu, Zonguldak'a uğrayıp bütün maden muntikalarını kat ederek Ereğli'ye ve yeni yapılacak olan Ereğli limanına ulaştıktan sonra, feyiz ve kudretinin bütün tecelli yatına ereceğimiz bu istikbal, o kadar uzak değildir.

Yurttaşlarım,

Havzanın bu büyük ve mesut istikbalini, yıldönümünü bağrımızdan taşan en alevli hislerle kutladığımız bugün, ulu Gazi, memleketimize şeref vermeye müjdelemişlerdir.

Kalplerimize sevinç yıldızları saçan, büyük istikbalinin mübeşşiri olan bugünün eşsiz ve kutlu hatırasını tebcil ederken, bütün mazhariyet ve saadetlerimizin halıkı olan Cumhuriyet reisimiz ulu Gazimize, Zonguldak halkının coşkun iştiaak ve memleketimize şeref vererek hepimizi kendilerini doya doya görmek bahtiyarlığına erdirmeleri istirhamınızın da arz edilmesini Hükümet ve Fırkamızın âli mümessillerinden dilerim.

Yaşasın millet! Yaşasın Cumhuriyet!

Var olsun Cumhuriyet reisimiz ulu Gazi!.. “

Ardından, C.H.F. vilayet idare reisi, Mithat Akif'in havzanın iktisadi önemiyle ilgili konuşma yapmıştır

Konuşmalardan sonra, Halk Fırkası salonunda misafirlere çay ikramı yapılmıştır. O gün Zonguldak baştanbaşa bayraklar ve defnelerle donatılmış, gece de şehir ışıklarla aydınlatılmıştır⁵⁶.

Gazi günü, Zonguldak kömür havzasında da büyük bir sevinçle kutlanmıştır. Vali, C.H.F reisi, Halkevi, milli kuruluşların mensupları, maden müesseselerine mensup birçok kişi, izciler ve halkevi bando takımı defneler ve bayraklarla süslü tren ve otomobillerle Üzülmöz ocakları bölgesine gitmiştir. Halkevi bandosu ise çeşitli milli marşlar çalmıştır⁵⁷.

26 Ağustos 1937'de yapılan Gazi Günü'nde Vali M.Halit Aksoy, Milletvekilleri Ahmet Gürel ve Hasan Karabacak, Belediye Başkanı Osman Hayri Bey ve vatandaşlar.

Törenen sonra Vali, C.H.F. reisi ve bütün teşekkürlerin reisleri tarafından Atatürk'e "*halkın coşkun özleyişleri, sevgi ve saygıları ve sarsılmaz bağlılıkları*" telgrafla arz edilmiştir⁵⁸.

Görüldüğü gibi Zonguldak'ta "*Gazi Günü*" kutlamaları 1932 yılından itibaren günün anlam ve önemine uygun bir şekilde kutlanmış ve hatırlanmıştır. Böylelikle her yıl yıldönümleri kutlanan geleneksel bir bayram haline dönüşmüştür. Zonguldak'taki Gazi günü yıldönümü kutlamaları ile ilgili ulusal basında dahi haberler yer almıştır. Ulus gazetesi ise 27 Ağustos 1945 tarihli sayısında "*Zonguldak'ta Atatürk Günü Dün Törenle Kutlandı*" başlığıyla yayımlanmıştır⁵⁹.

Zonguldak'ta "*Gazi Günü*" 1934 yılındaki yıldönümü kutlaması da büyük bir sevinç ve heyecanla kutlanmıştır. Bu yılki kutlamalar diğer yıllara oranla daha canlı ve heyecanlı geçmiştir. Halkevinin hazırladığı programa göre saat 10.30'dan

⁵⁶ Zonguldak, 28 Ağustos 1933, Yıl: 10, Sayı: 375, s. 1.

⁵⁷ Zonguldak, 28 Ağustos 1933, Yıl: 10, Sayı: 375, s. 1.

⁵⁸ Zonguldak, 28 Ağustos 1933, Yıl: 10, Sayı: 375, s. 1.

⁵⁹ Ulus, 27 Ağustos 1945, s. 2.

sonra halk Cumhuriyet meydanında toplanmaya başlamış törene Zonguldak valisi ve memurlar da katılmıştır. Saat 11.00'de Halkevi bandosunun çaldığı İstiklal Marşı ile törene başlanmış, ardından C.H.F. vilayet idare reisi Dr. Mithat Akif Bey meydana konulan kürsüye çıkmış ve bu günün önemini ve Zonguldak havzasına getirdiklerini anlattığı konuşmasını yapmıştır⁶⁰:

“Muhterem vatandaşlar;

Bugün, 26 Ağustos (Ulu Gazi) günüdür. Bugün, ulu gazimizin Zonguldak'ı şereflendirdikleri büyük bayram gününün dördüncü yıl dönümüdür.

Bugün, muhterem Zonguldaklıların büyük Türk milletinin büyük evladını; Türk vatanının büyük kurucu ve kurtarıcısı Gazimizin Zonguldak'a ayak bastıkları o, şerefli günü, o ulu günü kutlamak için toplanmış bulunuyoruz.

Arkadaşlar; büyük milletler asil duygulu insanlar ulularını anlamakla, her hareketten istifade ile büyüklerine bağlılıklarını göstermekle kadirşinaslıklarını yapmış olurlar.

İşte büyük heyecanlarla, derin sevinçlerle kutladığımız 26 Ağustos (Gazi) günü de bu hareketlerden biridir.

Arkadaşlar; üç sene evvel bu topraklar yüce reisimizin mübarek ayaklarıyla bezenmiş, onun yüksek varlıklarından yüce feyiz almıştır.

Zonguldak bütün canlı varlıklarını onun hayat, nur, iman saçan mevcudiyetinden kazanmıştır. Zonguldak, büyük rehberin şerefli gelişleriyle yeni bir hayat, yeni bir kuvvet membaı bulmuş, yeni bir mazhariyete ermiştir.

Büyük Gazinin 26 Ağustos gününü kutlamak bizim için, Gazi nesli için bir şeref borcu, ona candan bağlılığımızın bir şükran borcudur.

Arkadaşlar; büyük Türk milletine, aziz Türk yurduna şeref ve istiklal kazandıran, ona Cumhuriyet feyzini aşıl原因ayan, ona medeni milletlerin fevkinde layık olduğu mevki hazırlayan, büyük Türk milletinin büyük evladı Gazi Mustafa Kemaldir.

Yolunu şaşırın Türk milletine doğru yolu gösteren, büyük rehber Gazi Mustafa Kemaldir.

Arkadaşlar; bu günü daha iyi anlamak için mazinin kara günlerini, geçmişin ızdırap, sefalet ve felaket dolu dakikalarını bir

⁶⁰ Zonguldak, 26 Ağustos 1934, Yıl: 11 Sayı: 401, s. 2.

lahzacık göz önüne getirelim. Bir millet mağlup olabilir, bir millet vatanın birçok parçalarını kaybedebilir bir millet sefaletin en korkunç çukurlarına düşebilir. Her milletin tarihi bu hadislerle doludur.

Fakat arkadaşlar; Türk milleti gibi asil bir millet, kahraman bir millet sefil yaşamaya asla tahammül edemez... Öyle bir millet ki bizzat varlığı bütün bir beşer tarihidir. Bugünkü medeniyeti, hatta bugünkü dili bile dünyaya o, yaymıştır. Elbette böyle bir millet şerefsiz, istiklalsiz yaşayamazdı, esir ve mahkûm edilemezdi...

Arkadaşlar; mütarekenin meşum günlerinden birinde, şu Karadeniz'in bazen coşan, bazen susan kıyılarında birinde, Samsun kıyılarında; İstanbul'un kesif karanlıklarını delerek, o korkunç zulmetleri yırtarak, bütün siyasi entrikaların, bütün ve bütün hadiselerin üstünde yükselen bir güneşin doğduğunu, vakur bir başın yükseldiğini görüyoruz. İşte o güneş Mustafa Kemal güneşidir. İşte o, vakur baş Mustafa Kemal başıdır.

Arkadaşlar; onun açtığı mücadele memleketi de, milleti de kurtarmıştır. Memleketi karanlıktan aydınlığa, milleti yokluktan varlığa ulaştırmış, bize nura nur, yepyeni bir istikbal hazırlamıştır. Onun açtığı çığırın arkasından koşuyoruz. Ülküsüne yetişmek için koşacağız. Bunu ahtla, peymanla tekrar ediyoruz.

Büyük Gazi ant içiyoruz, ülkeye ulaşmak için arkandan koşuyoruz. Türkün istikbali ancak ve ancak senin izindedir. Sen çok yaşa var ol, büyük Gazi..."

Dr. Mithat Akif Beyin konuşmasının ardından Zonguldak valisi Halit Aksoy'un kızı Leman Hanım kürsüye gelmiş ve Atatürk'ün Zonguldak maden havzasına şeref verdikleri günün tarihi hatıralarını canlandıran ve Cumhuriyet güneşinden feyz alan Cumhuriyet ülkesinin kavuştuğu saadet merhalelerini anlatan şu konuşmayı yapmıştır⁶¹:

"Aziz kardeşler, ünlü Zonguldaklılar;

Bugün hepimizin ruhlarında yüksek bir sevinç, hepimizin kalplerinde yüce bir heyecan, bir duygu var.

Bu sevinç, bu heyecan, bu duygu dalga dalga kabarıyor ve coştukça coşuyor. Sevinmede heyecanlanmada, coşmada çok haklıyız.

Çünkü biz bugün Zonguldak'ın en kutlu bir gününü kutluyoruz. Hepimize bu yüce, bu kutlu gün mutlu olsun.

⁶¹ Zonguldak, 26 Ağustos 1934, Yıl: 11 Sayı: 401, s. 2.

Aziz Zonguldaklı, bugün bizim için çok kıymetli bir gündür. Bundan tam üç sene evvel, işte bugün sabah güneşi Karadeniz'in lacivert sularını yalarken üzerinde bütün cihanın önünde hürmetle eğildiği büyük Türk milletinin şanlı bayrağını taşıyan bir yat sahilimize yanaştı. Ertuğrul yatı adını taşıyan bu yatın içinde uzun yıllar hasretle beklediğimiz bir şahsiyet karşımıza çıktı. Etraf daha ziyade aydınlanmıştı.

Evet, Türk'ün güneşi bugün Zonguldak'ta doğmuş ve etrafı düzlere boğmuştu. Başında güneşten şualar taşıyan gözlerinde engin denizini bulunduran, altın saçlı, umman gözlü bu büyük Türk kahramanı Zonguldak'a gelmişti. Bugün üzerinde yaşadığımız aziz Türk yurdu düşmanlar tarafından alındığı ve şanlı bayrağımız yüksek mevkiinden indirilmesi asil Türk milletinin kanları akıtmaya başladığı zaman bütün yoksuzluklara rağmen mücadeleye girişen büyük ihtilal bayrağını açan ve ulu bayrağının altına milleti çağırان yüce ihtilal başımız milli reisimiz Gazi Mustafa Kemal bugün kurtardığı vatanın bir parçasına, kurtardığı milletinin bir kısmını görmeye ebediyen dalgalandırmak üzere semaya çektiirdiği Türk bayrağının Zonguldak'ta da dalgalandığını görmeye gelmişti. Ve biz hepimiz sahile dökülmüş büyük ihtilalin büyük başını, milli savaşın ulu başını Gazi, medeniyetin yüce başını görmeye koşmuş ve onun önünde minnet, muhabbet ve hürmetle eğilmiştik. O da bize tatlı bakışlar ve tebessümlerle sevgilerini izhar ettiler. Aradan tam üç sene geçti. Biz elan o günün tatlı hatıralarını yaşıyoruz. Ve ebediyen yaşayacağız. Gazi Hz.nin Zonguldak'a gelmesi çok mühim bir hadisedir. Zonguldak'ın yüz senelik tarihi içinde bir dönüm noktasıdır. Altın bir yapraktır. Sekiz evvel Zonguldak'tan ehemmiyetle bahseden ve üç yıl evvel bizzat gelerek tetkikatta bulunan büyük şef, Zonguldak'a saadetler getirdi. Geldiler, gördüler, tetkik ettiler ve gittiler. O giderken: bin yaşa ulu Gazi gene gel ulu Gazi uğur getirdin büyük Gazi diye bağrımızdan coşup gelen seslerle haykırmıştık. Evet, Gazi uğur.”

Bugün Zonguldak baştanbaşa bayraklar ve defneler ile süslenmiş gece de şehir aydınlatılmıştır. Ayrıca İş Bankasının maden kömürü bölgesinde de “Gazi Günü” merasimle kutlanmıştır.

Ayrıca 1934 yılında Zonguldak'ta 26 Ağustos “Gazi Günü” kutlamaları münasebetiyle Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Atatürk'e Zonguldak adına gönderilen telgraf şöyledir⁶²:

⁶² Zonguldak, 30 Ağustos 1934, Yıl: 11, Sayı: 402, s. 1.

*Gazi Mustafa Kemal Hazretleri Ulu Reisi Cumhuriyetimiz
İstanbul*

“Bugün Zonguldak Kömür Havzamıza şeref verdiğiniz ulu ve kutlu günün dördüncü yıldönümüdür. Zonguldak halkı bu şerefli güne emsalsiz tezahürat ve kalplerden taşan coşkun sevinçlerle kutlulamışlardır. Cumhuriyet meydanında bütün kasaba halkının iştirakiyle yapılan büyük toplantıda yüksek şahsınızla Havzamıza verdiğiniz hudutsuz feyizlerle anılmıştır. Memleket baştanbaşa donatılmış, gece için donanma hazırlıkları yapılmıştır. Zonguldak en büyük bayram günlerinden birini daha yaşamaktadır. Yüce varlığınıza feyz ve ilham alan Zonguldaklılar iştiaqlar ile birlikte sonsuz saygı ve şükran duygularını sunarlar.”

*Fırka Reisi
Mithat Akif*

*Belediye Reisi
Osman Hayri⁶³*

*Zonguldak Valisi
Halit Aksoy⁶⁴*

Atatürk, Zonguldak'taki “Gazi Günü” kutlamaları münasebetiyle gönderilen bu telgrafa cevaben Zonguldaklılara selam ve iltifatlarını bildirdiği telgraf şöyledir⁶⁵:

Vali Halit Beyefendi ve Muhterem arkadaşlarıma

“Zonguldak'a geldiğim günden beri andığınızı bildiren telyazınızdan mütehasıs oldum. Teşekkür ve selamlarımın saygıyla halka iletilmesini rica ederim.”

Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal

Zonguldak'ın kazanımı olan bu kutlu gün on dördüncü yılında dahi ilk günkü coşkusuyla kutlanmıştır. Zonguldak gazetesinin 28 Ağustos 1945 tarihli nüshasında “Gazi Günü”nün on dördüncü yıldönümü kutlamalarından “*Hüzünlü bir yıldönümü Atatürk Günü*” başlıklı yazısında şöyle bahsetmektedir:

“26 Ağustos; Zonguldak'ın kutlu bir günüydü. Zonguldak, ebedi Atatürk'e o gün kavuştu. Bugün “fani vücud”u toprak olan, fakat asıl kendisi, asıl büyük eseri: “Cumhuriyet” gibi “ilelebed payidar kalacak” olan Atatürk, on dört yıl⁶⁶ önce, o gün, Zonguldak toprağına ayakbastı. On dört yıl önce, o gün, Zonguldak bayram sevinciyle coşuyordu...”

⁶³ Osman Hayri, 1930-1931 yılları arasında Zonguldak Belediye başkanlığı yapmıştır. (Zonguldak 1973 ..., s. 367).

⁶⁴ Halit Aksoy, 26.08. 1932 - 16.04.1941 ile 21.02.1942-13.07.1947 tarihleri arasında Zonguldak'ta valilik yapmıştır. (Zonguldak 1973 ..., s. 376).

⁶⁵ Zonguldak, 30 Ağustos 1934, Yıl: 11, Sayı: 402, s. 1.

⁶⁶ Gazetenin aslında 15. yıl diye yanlış yazılmış.

“Gazi Günü”nün on dördüncü yıldönümü de yine ilk yıl dönümü gibi yoğun bir programla kutlanmıştır. Her yıl dönümünde olduğu gibi bu yılda Zonguldak Halkevi, bu gün için büyük bir tören düzenlemiştir. Saat 11,30’da Cumhuriyet Meydanı halk tarafından doldurulmuş istiklal marşı okunduktan sonra C.H.P il yönetim kurulu üyelerinden mühendis Rauf Alpsoy, kürsüye çıkarak bugünün anlam ve önemini anlatmıştır. Ardından bütün Zonguldak, Atatürk için üç dakika saygı duruşunda bulunmuştur. Akşam ise Halkevinde büyük bir toplantı düzenlenmiştir. Halkevi dil-edebiyat kolu üyelerinden şair Nadir Gündüz, “Atatürk’ün Zonguldak’la ilk ilgilenmelerini ve havzamıza gelişlerini ve çok tatlı bir dille hikâye etmiştir”. Böylece bu defa hüzünlü olarak kutlanan Gazi günü kutlamaları son bulmuştur⁶⁷.

Zonguldak'ta Atatürk Günü kutlaması ile ilgili Ulus gazetesinin 27 Ağustos 1945 tarihli nüshası.

Görüldüğü gibi Zonguldak'ta Gazi günü kutlamaları büyük bir coşkuyla kutlanmış ve geleneksel bir hale gelmiştir. Ancak Zonguldak'ta “Gazi Günü” yıldönümlerinin kutlamaları 1950’li yıllara kadar kutlandığını, ardından ise unutulduğunu görmekteyiz.

⁶⁷ Zonguldak, 28 Ağustos 1945, Yıl: 22, Sayı: 846, s. 1.

IV. Zonguldak'ta Gazi Tarih Günü

Atatürk'ün ulusal tarihimiz konusunda halkın aydınlatılması ve bilinçlenmesi amacıyla düzenlenen konferanslar için Zonguldak'ı ilk sırada görmesi kentte büyük sevinçle karşılanmıştır. Bolu milletvekili Cevat Abbas Gürer, 30 Ocak 1931 günü Zonguldak'a gelerek ilk konferansı vermiştir⁶⁸.

Bu nedenle 1932 yılından itibaren Zonguldaklılar için 30 Ocak tarihi "*Gazi Tarih Günü*"⁶⁹ olarak kabul edilmiş ve kutlanmıştır. Çünkü Atatürk, bu günde milli tarihimiz hakkındaki ilk konferansın verilmesi şerefini Zonguldak'a bahşetmiştir. 30 Ocak 1931 tarihinde Bolu milletvekili Cevat Abbas (Gürer) Bey, Gazi Mustafa Kemal Atatürk adına Zonguldak'ta Memleket sinemasında, ilk konferansı vermiştir⁷⁰.

Bir dönem Atatürk'ün yaverliğini de yapan Bolu Milletvekili Cevat Abbas Gürer bir yurt gezisi sırasında Atatürk'le.

Zonguldak'ın kazanımı olan bu kutlu gün beşinci yılı da ilk günkü coşkusuyla kutlanmıştır. 31 Ocak 1936 tarihinde Cuma günü Zonguldak'ın "*Atatürk Tarih Günü*" Halkevi tarafından heyecanlı gösterilerle kutlanmıştır. Bolu milletvekili Cevat Abbas Gürer tarafından, Atatürk adına ulusal tarihimiz hakkında ilk konferansın verildiği tarihin beşinci yıldönümü, 1936 yılında her yıl olduğu gibi bu yılda önemine yakışır bir şekilde kutlanmak üzere Halkevi'nce bir kaç gün önce bir program hazırlanmış ve dağıtılmıştır. Bu programa göre, Cuma günü saat 20.00'da Halkevinde genel bir toplantı yapılmıştır. Zonguldak'taki ileri gelen

⁶⁸ Kalyoncu, a.g.e., s. 219.

⁶⁹ Zonguldak'ta kutlanan Gazi Tarih Gününün bazen Atatürk Tarih Günü olarak anıldığı da görülmektedir. Bkz. Zonguldak, 26 Ağustos 1935, Yıl: 12, Sayı: 426, s. 3.

⁷⁰ Zonguldak, 29 İkteşrin 1933, Yıl: 10, Sayı: 382, s.1.

devlet adamları, C.H.Partisi ve Halkevi örgütüyle birlikte yüzlerce kişi, bu toplantıya katılmıştır. İlk olarak Halkevi yönetim kurulu üyesi olan Hilmi Uluğ yaptığı konuşmada “Atatürk Tarih Günü”nün öneminden şöyle bahsetmiştir⁷¹:

“(…) Binlerce yıl karanlık basmış ve ancak Atatürk’ün göksel bakışları ve kutsal eli değince gizli güneşleri meydana çıkmış olan ulu Türk tarihinin enginliğini ve derinliğini aydınlattı, Türk ulusunun Doğudan Batıya göç ve akınlarını anlattı ve Çin’e, Hind’e, Önasya’ya, Anadolu’ya, Kuzey Afrika’ya, Avrupa’ya yukarı ve Aşağı Amerika’ya kadar büyük bir insan denizi gibi dalgalana dalgalana yayılan Türk ulusunun devir devir dünyanın bir ucundan öbür ucuna nasıl kültür ve soysallık taşıdıklarını, en göz kamaştırıcı hakikatler halinde, gözlerimizin önüne yaydı.”

Uluğ, dil ve kültürde bütün uluslardan ileri ve üstün bulunan, bütün dünya soysallıklarına analık etmiş olan Türk ulusunun büyük tarihinin sonsuz ünlerinden bahsederek dinleyicileri coşturmuş ve konuşması sık sık alkışlarla kesilmiştir. Uluğ’un konuşmasından sonra Halkevi gösteri kolu başkanı Fahri Alper kısa bir konuşma ile Akın piyesinin konusunu anlatmıştır. Öğretmenlerin 22 Şubat’ta “Halkevi Yıldönümü” gecesi için hazırladıkları Akın piyesinin bir perdesi oynanmıştır. Ardından müzikle beraber halk hep bir ağızdan “Cumhuriyet Marşı”nı söyleyerek devrime ve Cumhuriyete inancını haykırmıştır⁷².

Atatürk tarih gecesi, Halkevinde yapılan bu canlı ve coşkun gösterilerden başka o gün bütün okullarda öğretmenler, öğrencilere Türk tarihinin önemini anlatmıştır. Böylece Atatürk’ün ulusal tarih ülküsü bütün zihinlere ve yüreklere sönmez alevleriyle akıtılmıştır. O gün, Zonguldaklıların Türk ulusunun yaratıcısı ve Türk tarihinin aydınlatıcısı Atatürk’e sonsuz saygıları ve bağlılıkları sunulmuştur. Ayrıca milletvekili Cevad Abbas Gürer’e de Zonguldaklılar teşekkürlerini bildirmiştir⁷³.

M. Şavran, “Karaelmas Diyarımız Zonguldak Vilayetimiz” adlı eserinde Gazi Tarih Günü’nden şöyle bahseder⁷⁴:

“30 Ocak 1931 günü Zonguldaklıların büyük sevinç ve övünç günüdür. Bu günkü yüksek cihan kültürünün ilk temellerini atan Türk soyunun bütün kudretlerini ifa eden tarihi hakikatlerini asırların düşmanlığından kurtararak en muazzam bir mazi aynasında millete parlak istikbalini gösteren Ulu Gazi, Milli Tarihimiz hakkında ilk konferansın verilmesi şerefini Zonguldak’a bahşeder. Ve o gün Bolu mebusu Cevat Abbas Bey, Gazi Hazretleri namına Zonguldak’ta Memleket sinemasında ilk konferansını verir. Bu mutlu günde Zonguldaklılar için şerefli bir “Gazi Tarih Günü” kabul edilir”.

⁷¹ Zonguldak, Yıl: 12, Sayı: 488, 4 Şubat 1936, s. 1-2.

⁷² Zonguldak, Yıl: 12, Sayı: 488, 4 Şubat 1936, s. 2.

⁷³ Zonguldak, Yıl: 12, Sayı: 488, 4 Şubat 1936, s. 2.

⁷⁴ Kalyoncu, a.g.e., s. 219.

Zonguldak'a "*Atatürk Tarih Günü*" gibi kutsal bir ülküyü armağan ettiğinden dolayı Cevat Abbas Gürer Bey, bütün Zonguldaklıların sevdikleri değerli bir şahsiyet olmuştur. Cevat Abbas Gürer Bey kimi zaman Zonguldak'taki "*Gazi Günü*" yıldönümü törenlerine de katılmıştır. Zonguldaklılar da Cevat Abbas Gürer'i Zonguldak ziyaretlerinde çok içten gösterilerle karşılamıştır⁷⁵.

⁷⁵ Zonguldak, 26 Ağustos 1935, Yıl: 12, Sayı: 426, s. 3.

V. Anılarda 26 Ağustos Günü

Atatürk'ün 26 Ağustos⁷⁶ 1931'de yaptığı Zonguldak gezisi sırasında tüm halk Atatürk'ün geçeceği yollara dökülmüş ve Atatürk'ü görmek her Türk için bir mutluluk olmuş, görenler görmeyenlere yıllarca Atatürk'ü anlatmışlardır. Atatürk'ü görenlerden biri olan Vedat Cumalı, o günü şöyle anlatmaktadır⁷⁷:

“Havanın gayet iyi olduğu bir gündü 26 Ağustos, Deniz, çarşaf gibi kelimeleriyle ifade edebilecek derecede idi. Zonguldak'ta bir bayram havası hüküm sürerken Ertuğrul Yatı nazlı nazlı limana doğru ilerlemekte idi. Sandallarla denize açılan vatandaşlar Ertuğrul Yatı'nın etrafında büyük tezahüratta bulunuyor, Gazi, onları elindeki şapkası ile gemiden selamlıyordu.

Atatürk Zonguldak'ı ziyareti sırasında Celal Bayar'la.

Geminin iskelesine rampa eden sandala Gazi, iskeleden ağır ağır indi ve sandala bindi. E.K.I'nin iç limandaki iskelesine çıkacağı önceden bilindiği gibi halk orada toplanmış, Atatürk'ün iskeleye çıkmasını alkışlar arasında karşılamıştı.

Gazi'nin, ayak bastığı iskeleden itibaren şimdiki hükümet binamızın önüne kadar halılarla kaplanmış cadde Ata'sını görmeye gelen Zonguldaklılarla dolup taşmış durumdaydı. Yanındaki zevatla birlikte ağır adımlarla caddede ilerleyen Büyük kurtarıcı, yol boyunca biriken halk ve sıra olmuş öğrenciler tarafından çiçek yağmuruna tutuluyordu.

⁷⁶ 26 Ağustos tarihte özellikle Türk tarihi açısından önemli olayların olduğu gündür. Bunlardan bazıları şunlardır: 26 Ağustos 1071'de Alp Arslan Malazgirt zaferini kazanır. Kanuni Sultan Süleyman 26 Ağustos 1526'da Mohaç Meydan Muharebesini kazanır. 26 Ağustos 1922'de Mustafa Kemal, Büyük Taarruzu başlatır. 26 Ağustos 1924'te Türkiye İş Bankası kurulur. Görüldüğü gibi Atatürk'ün Zonguldak gezisi de bu önemli tarihe denk gelmiştir. Bundan dolayı Zonguldaklılar için 26 Ağustos çok derin anlamlar taşımaktadır.

⁷⁷ Kalyoncu, a.g.e., s. 163-164.

Atatürk ve yanındakiler Zonguldak'tan ayrılırken.

Bu ne mutlu gündü, ne müstesna bir gündü Zonguldaklılar için. Aziz misafir, Valimiz ve yanındakilerle beraber doğruca, şimdiki Hal binasının olduğu yerde bulunan Hükümet binasına gittiler.

Binanın bayrak direğine Cumhurbaşkanlığı forsu çekilirken O, ağır ağır merdivenlerden çıkıyor, bir taraftan da halkı, Zonguldaklıları vatani için her an savaşmaktan çekinmeyecek olan silah arkadaşlarını selamlıyordu. Hükümet binasında bir süre istirahat eden Gazi, ayrı ayrı heyetlerle kısa süren görüşmeler yaptı ve Kömür Havzasındaki tetkiklerine başlamak üzere Üzülmaz Kömür İstihsal Bölgesine hareket etti.

Her yerde bayram vardı. Sanki işçisiyle, kadınıyla, çocuğuyla bütün Üzülmazlılar bayram sevinci içindeydiler. Tetkiklerini müteakip tekrar Zonguldak'a inen Gazi ve yanındakiler şehrin ortasından geçerek indikleri iskeleye vardılar.

Kendisini bekleyen vapura binerken elleriyle Gazi'sini selamlayan bütün Zonguldaklılar sanki içlerinden bir parça kopmuş gibi bu kez üzgündüler. Limandan çıkıncaya kadar, hatta gözden kayboluncaya kadar Ertuğrul Yatı'nı selamlayan Zonguldaklılar, Gazilerine hayırlı yolculuklar diledi, o 26 Ağustos gününde."

26 Ağustos 1931'de Atatürk ile Zonguldak'a gelenlerden biri olan Kılıç Ali Atatürk'ün ölümünden sonra yazdığı "*Atatürk'ün Hususiyetleri*" adlı kitabında Zonguldak gezisinin öncesini ve sonrasını şöyle aktarmaktadır⁷⁸:

"Bir akşam geç vakitti. Ertuğrul yatı ile Boğazda bir gezintiye çıkmıştık. O zaman iktisat Vekili Celal Bayar da yatta beraber idi. Kavaklara geldiğimiz zaman Atatürk, Celal Bey'e:

- Öyle zannediyorum ki beni Zonguldak'a misafir olarak davet ediyorsunuz! diyerek bir emrivaki yaptı ve hemen yatın süvarisi merhum Cemal Kaptan'a:

- İstikamet Zonguldak! emrini gönderdi, sonra da kamaralarına girip yatı.

Atatürk'le birlikte 26 Ağustos 1931'de Zonguldak'a gelen heyette olan Kılıç Ali (Çetinkaya) 1935 yılında Nafia Vekili olarak Zonguldak Filyos demiryolunun açılışını da yaptı.

Ertuğrul gibi narin, ensizliği nispetinde uzun, üstelik birde sonradan geminin üst güvertesinde yapılan havaleli bir köşkün beklide geminin muvazenesine (dengesine) tesir edeceği ihtimalleri bizi telaşlandırmıştı. Böyle bir yat ile Karadeniz'e çıkmak ve ani bir fırtına ile karşılaşmak ihtimalleri de bu telaş ve merakımızı arttırıyordu. Geminin süvarisi muhterem ve tecrübeli bir zat idi. Kendisine böyle bir yat ile Karadeniz'e çıkılmasında mahzur olup olmadığını sordum, bana:

⁷⁸ Ömer Yılmaz, Saffet Can, Zonguldak İli Cumhuriyet Öncesi Ve Sonrası Eğitim, Zonguldak İl Millî Eğitim Müdürlüğü Yayını, Zonguldak 1998, s. 12-15; Kalyonu,a.g.e., s.165-168.

- Bu tekne ile Hindistan'a gider ve gelirim! Diye cesurane bir cevap verdi. Bende kendisine:

- Cemal Bey, dedim, pek haklısınız! Fakat siz bu gemide Türkiye'yi taşıyorsunuz, mütalaanızı ona göre yürütünüz! dediğim zaman zavallı Cemal pek şaşırıldı.

(Kılıç Ali, Cemal Bey'in Atatürk'ün emirlerini kayıtsız şartsız uyguladığını anlatırken; "Çanakkale'de donanma tatbikatını izlerken, Atatürk'ün emri üzerine yatla tehlike doğuracak sığ bir yere doğru gittiklerini, kendi müdahalesi üzerine güç bela istikamet değiştirdiklerini, Atatürk'ün ise kendilerini kakhahalar atarak izlediğini" belirtir.)

İşte şimdi bu Cemal Bey, Atatürk emir verdiği için bu Ertuğrul Yatı ile Hindistan'a kadar gidebileceğini söylüyordu.

Karadeniz'in ne hal alacağı malum değildi. Gayet dar yapılmış, ilavelerle havaleli bir hal almış olan bu geminin ani bir fırtına çıkarsa denize ne dereceye kadar mukavemet edebileceğini kimse kestiremiyordu. Üstelik şimdiye kadar böyle bir tecrübe de geçirilmemiş olduğundan arkadaşlarla beraber çok telaşlanmıştık. Nitekim bu telaşımızda ne kadar haklı olduğumuzu da görmekte gecikmedik.

Güzel bir hava ile sabahın erken saatinde Zonguldak'a varmıştık. Oradaki, tesisatı ve icap eden yerleri gezerken yatın süvarisi Cemal Bey'den barometrenin düşmekte olduğu, bunun içinde biran evvel yata dönülüp Zonguldak'tan hareket etmemiz lazım geldiği yolunda bir haber aldık.

Atatürk, buna rağmen tetkiklerini yarıda bırakmak istemedi. Tetkikler tamamlandıktan sonra yata döndük ve hemen hareket edildi.

Zonguldak'tan ayrılalı hayli olmuştu. Şile önlerine geliyorduk ki, ani bir fırtına koptu. Yukarı güvertede, sonradan Atatürk'ün yemek yemesi için Denizyolları Umum Müdürü Sadullah Bey tarafından ilaveten yaptırılmış olan köşk büyük bir havale teşkil ediyor, vapuru rüzgârın aksi istikamete sürüklüyordu.

Gemi, bu yüzden fena halde yalpalıyordu. Sallantı o dereceyi bulmuştu ki, artık güvertede durulamıyordu. Recep Zühtü ile ben telaş içinde elimizde çakılar tenteleri kesmeye başlamıştık. Hatta bir aralık köşkü yıkmayı dahi düşündük.

Bütün bu fırtına ve kıyamete rağmen Atatürk, hiçbir şeye aldırmyor, bilakis telaşımıza gülüyordu. Biryandan da gramofona

zeybek plağını koydurup çaldırıyor ve kendileri de beraber bazı arkadaşlarla zeybek oynuyordu.

Bu Zonguldak seyahatinin son kısmı böylece bizim için çok heyecanlı ve telaşlı geçmişti.”

Atatürk'ün Zonguldak gezisi sırasında İskeleden Üzülmez maden ocakları bölgesine valiliğin otomobiliyle gitmişti. Bu otomobilin şoförü olan Mustafa Erkişi, o günü şöyle anlatır⁷⁹:

“Zonguldak'a Atatürk geldiği gün ben Valiliğin şoförüydüm. Gece eve iki polis geldi. Vali, Arif Bey'di. “Vali seni çağırıyor” dediler, gittim. Vali Bey bana yarın Atatürk'ün geleceğini söyledi. Hazır olmamı belirtti. Arabayı ona göre hazırlamalıyım. Ertesi sabah Atatürk'ü getiren Ertuğrul Yatı geldi. Limanda mendirek mi var. Biraz açıkta bir yere gemi demir attı. Halk limana doldu. Bize gemiden el sallıyordu. Karaya çıkması için kendisine tezahürat yapıldı. Mühendisler Odasının yanında bir demir iskele vardır. Oradan hükümetin önüne kadar halı döşenmişti. İskeleden başlıyordu halılar. Fransız şirketine ait bir motorla gidip Atatürk'ü gemiden aldılar. O demir iskeleden Zonguldak'a çıktı. Hemen koşup arabasının kapısını açtığımı hatırlıyorum. O sırada elini öptüm.

Atatürk'ün Zonguldak'ta şoförlüğünü yapan Mustafa Erkişi.

Yüzüne bakamazsın ki, şimşek gibi gözler vardı. Yüzüne bakamıyordun ki, anaların bir daha öyle evlat doğuracağını sanmıyorum. Öyle evlat doğmadı da sonra. İşte öyleydi. Atatürk'ü

⁷⁹ Saffet Can, Emin Dayı, Demokrat Ofset Baskı, 1. Baskı, Kdz. Ereğli 1995, s.41-44

arabaya bindirdim. Üzülmaz'deki Müessesese Müdürlüğü binası yapılan yere götüreceğim. O zaman Üzülmaz'e tren yolundan başka bir şey yok. Bir yol var, şimdiki Gümrük binasının arkasından Rüzgarlımeşe'ye çıkıyor. Patika... İşte oradan çıkıyor. Bir-iki viraj var. Manevra yapmadan, bir defada dönüp de yukarıya çıkamazsın. Tam oraya geldiğimizde Atatürk doğrulup sordu: "Başka yol yok mu evladım?" dedi. "Yok Paşam" dedim.

Rüzgârlıya çıktık. Oradan Rat yol ayırımına. Toz toprak nasıl biliyor musun? Yolda atlı bir adam bize yol açtı. O yoldan geçerek yukarıdan Üzülmaz'e geldik. O binanın her şeyi o zaman Esat Kerimol⁸⁰'dan soruluyordu. Aynı yoldan geri gelmedi. Üzülmaz'den trene bindi. Liman'a geldi. Ertuğrul'a döndü, gittiler.

Mustafa Erkişi, ayrıca Atatürk'ün Zonguldak'tan ayrılmadan önce emir vererek "Bu yolları yapın" dediğini ve bu nedenle bazı yolların da onun emriyle yapıldığını aktarmaktadır.

⁸⁰ Esat Kerimol, 1892 yılında Yanya'da doğmuştur. Belçika'da öğrenim gören Kerimol 1914'te I. Dünya Savaşı'nın başlamasıyla birlikte yurda dönmüştür. 1921 yılında Milli Mücadeleye katılmıştır. Zonguldak Maden Dairesi Başmühendisliği görevinden sonra Üzülmaz'de de çalışmıştır. 1951 yılında Zonguldak milletvekili olmuştur. 25.05.1951 tarihinde ölmüştür. (Saffet Can, a.g.e., s. 43.)

VI. Atatürk'ün Ölümü ve Zonguldak

Zonguldak gazetesi Atatürk'ün vefatını 11 Kasım 1938 tarihli sayısında şöyle duyurmuştur:

BÜYÜK YAS VE ZONGULDAK

*O gün; radyodan feryat gibi boşanan acı haberle heyecanlanan Zonguldak, milli ıstırap ve matem ağır havasına büründü. Radyo başından ayrılmayan halk, millet yası duyunca, en büyük varlığını kaybedenlerin **hızını** ve tesiri içinde dükkânlarını ve işyerlerini bırakıp onun büyük varlığına hürmet etti. Millet in elemine katıldı.*

Gündüz ajansın tebliğini duyan halk, parti, devlet ve hükümet mümessilini ziyaret ve sonsuz acısını ifade etti. Bütün halk, radyo başlarında ve meydanlarda toplanarak elim haberin acısını dinledi.

*Konsolosların ve ecnebilerin bile gözyaşlarıyla karşıladığı bu teessür, halkımıza, büyük milletimiz için tarihin ve dünyanın tanıdığı asalet ve kudretimizi **tayit** eder hükmü ebedileştirmek azmini aşıladı.*

Her köşede, her yuvada ve her yürekte yalnız ve yalnız büyük eserinin yaşatılması, onun eşsiz yolunun güdülmesi için büyük and içildi. Onun inarak başardığı prensipler uğrunda büyük Türk milletinin kabiliyetine güvenilerek çalışmak suretiyle milletin tek irade kaynağı ve tam ifadesi olan Kamutayı ve "teşkilatı esasiye,, kanununun millete saadet, millete terakki ve refah getirecek hamlelerine son nefeslerine ve son damla kanlarına kadar savaşaacağına söz veren ve kanlarına kadar savaşaacağına söz veren ve devletin iktidarına hükümetin kudretine, Partinin yollarına, inkılapçıların ve gençliğin enerjisine güvenmiş olan Zonguldak bütün vekarlı hüzün ve temkinli ye'siyle milletin mukadderatının yüceliğine ve ululuğuna inanını tazelemektedir.

Büyük İnönü'nün Cumhuriyet Başkanlığına seçilmesi üzerine Cumhuriyet Başkanımıza, Kamutay başkanına ve parti Genel Sekreterliğine aşağıdaki telyazılarıyla Zonguldaklıların tebrikleri ve saygıları sunulmuştur;

*İsmet İnönü
Cumhuriyet Başkanımız*

Zati devletlerinin Cumhuriyet reisliğine intihap buyrulmalarının, Atasını kaybeden bütün Türk çocukları gibi içi kanayan Zonguldaklılara da büyük bir teselli ve ati için sarsılmaz bir inan verdiği Zonguldak'ın tükenmez bağlılık ve saygı duygularıyla tebriklerini, en derin ihtiramlarımızı arz eder, ellerinizi öperiz.

*Abdulhalik Renda
Kamutay Başkanı*

Türk milletinin temayül, fikir, kanaat ve iradesinin hakiki ve biricik kaynağı olan ve bugün tarihi ve milli vazifesini en isabetli bir şekilde ifa eylemek suretiyle milletimizin unutulmaz acısına teselli bahşeden Büyük Meclisi, Zonguldak vilayeti halkı adına en derin saygılarımızla selamlar ve ihtiramlarımızın kabulünü istirham ederiz.

Savaşıacağına söz veren ve devletin iktidarına ve hükümetin kudretine, partinin yollarına, inkılâpçıların ve gençliğin enerjisine güvenmiş olan Zonguldak, bütün vekarlı hüznü ve temkinli ye'siyle milletin mukadderatının yüceliğine inanını tazeledi.

Cumhur Başkanlığı Vekilliğine ve Kamutay Başkanlığına, Genel Kurmay Başkanlığına, C.H.P. Genel Sekreterliğine Zonguldaklılar adına aşağıdaki telyazısı çekildi:

“Radyonun verdiği elim haberlerle mateme gark olan Zonguldak bu kara haberin ağır havası içindedir. Büyük varlığını kaybedenlerin hüznü ve teessürü içinde dükkanlarını ve işlerini terk eden bütün halk radyo başından ayrılmayarak onun büyük varlığına hürmet ve milletin elemine iştirak etmiştir. Gündüz ajansın tebliğini duyan halk ceste ceste devlet ve hükümet mümessilini ziyaret ve sonsuz acısını ifade eylemiştir. Halk radyo başlarında ve meydanlarda toplanmaktadır. Herkeste ve her yuvada ve her yürekte yalnız ve yalnız onun büyük eserinin yaşatılması, onun eşsiz yolunun güdülmesi, onun inarak başardığı prensipler uğrunda büyük Türk Milletinin kabiliyetine güvenilerek çalışmak suretiyle ve milletin tek irade kaynağı ve tam ifadesi olan Büyük Millet Meclisinin ve teşkilatı esasıye kanunun millete saadet, millete terakki ve refah getirecek hamlelerine son nefeslerine ve son damlarımızın kabulünü istirham eyleriz.”

Dahiliye Vekilliği ve C. H. P. Genel Sekreterliğine

Büyük şefimizin kaybı yüzünden gönüllerimizde kanayan yaraya ilk teselliyi milletin birlik kudret ve haşmetinin ve parti prensipleriyle rejim esaslarının ve atamızın eserinin onun gibi ebedileştireceği inancını bir daha aşıl原因an bugünkü tarihi ve milli vazifenin isabetle ifasını başaran büyük partimize bütün yurt çocukları gibi Zonguldaklıların da artan bağlılık ve saygılarıyla tebriklerini arz ediyoruz.

Telyazılarını Zonguldaklılar adına Vali ve Parti Başkanı, Halkevi Başkanı, Urday ve bütün teşekküller ve Esnaf cemiyetleri imzalamışlardır.

Telyazularına Karşılıklar (Zonguldaklılar adına çekilen telyazularının karşılıklarını aynen dercediyoruz):

Zonguldak Valisi Halit Aksoy C.H.P. İlyönkurul Başkanı ve arkadaşlarına gelen telyazıları:

Ankara 14.4.[1]938

Teşekkür ederim, değerli vazifenizden muvaffakiyet dilerim.

İsmet İnönü

Zonguldak 12-11-938 Atatürk'ün ölümünde duyduğumuz acı derin ve müsterektir. Taziyetinize teşekkür ve size başsağlığı dilerim.

*B.M.M.R.
A. Halik Renda*

Zonguldak 14-11-938 Tebrik ve temennilerinize teşekkür ederim.

*Baş Vekil
Celal Bayar*

Ankara 16-11-[1]938

Kimin kimi teselli edeceğini şaşırıldığı, insanlığın ve Türklüğün en büyük kaybı önünde sonsuz acılara tercüman olan ve onun en yakınlarının acısını paylaşan telgrafınıza teşekkür eder, size ve millete başsağlığı dilerim.

*Dahiliye Vekili, C.H.P. Genel Sekreteri
Dr. Refik Saydam*

Yeni İç Bakanı ve P.[arti] G.[enel] Sekreterimizin tebrik telyazısına cevabı:

Zonguldak 16-11-938 Atatürk'ün manevi huzurunda eserini devam ettirmeye ve yüceltmeye and içerek birbirimize bir kat daha bağlandığımız ve hızlandığımız tarihi bir devrede mühim bir vazife

almış bulunuyorum. Aldığım samimi tebrikler bana bu ödevimi ifade ayrıca bir kuvvettir, teşekkürlerimi sunarım.

*Dâhiliye Vekili, C.H.P. Genel Sekreteri
Dr. Refik Saydam*

Atatürk'ün vefatının ardından 21-22 Kasım 1938 tarihlerinde Zonguldak'ta Halkevi tarafından yapılan anma törenler yapıldı. Bu törenlere ilişkin basında çıkan haberler şöyleydi:

Şehrimizde ve İlde Tören

21 Pazartesi günü; bütün yurttta, İlimizde ve şehrimizde büyük tören yapıldı.

Şehrimizde:

O gün, bütün Zonguldak kapalı; saat 11'de, Halkevinde tören vardı. Salon, ayakta ve birbirine kenetlenen büyük bir halk kitlesi ile dolu. Mızıka İstiklal Marşı'nı çaldı. Halkevi Başkanı Akın Karauğuz bir söylev vererek Atatürk'ün hayatını anlattı; Ebedi Önder'in gençliğe hitabesini okudu.

Törenden sonra, radyolardan Ankara töreni dinlendi. Saat 14 de, Cumhuriyet meydanında tören başladı. Mızıka İstiklal Marşı ve matem marşı çaldı. Vali ve Parti Başkanımız Halit Aksoy, hazin bir söylev verdi. Sonra, Halkevi adına, Şadi Varlık, gençlik adına bir öğrenci, Uray adına Sami Barım söz söylediler. Ölmez şefin ölmez sözleri okundu. Ebedi Şef'in büstüne önünden ihtiramla eğilerek geçtiler. Bütün Zonguldak, yas içinde çalkandı.

Bayraklar, saat 22'ye kadar yarı çekili kaldı.

22 son teşrin sabahı; göğün aynasında, onun ebediyetten akseden gözlerinin sönmez maviliğini, bütün haşmetiyle seyrediyorduk.

Ufuklardan güneş, onun şanlı bayrağına sarınarak ağır ağır yükseliyordu.

Güneş, onun ebedi ülküsünün meşalesinden nur alan güneşi!..

Yeryüzünde, sana ancak o, eş oldu.

Akın Karauğuz

Atatürk'ün ölüm yıldönümü diğer şehirlerde olduğu gibi Zonguldak'ta da büyük bir hüznle anılmıştır. Her 10 Kasım Zonguldak hüznle kaplanmış. İşte

bu hüzünlü anma törenlerinin yapıldığı tarihlerden biri de 10 Kasım 1951'dir. Yani Atatürk'ün ölümünün 13. yıldönümünde o gün şu programla anılmıştır:

Anma Programı:

1. Anma, Atatürk'ün ölüm gününe rastlayan 10 Kasım 1951 Cumartesi günü Zonguldak Maden Teknik Okulu konferans salonunda yapılacaktır.
2. Anma töreni saat tam 9.05'te aşağıda gösterildiği şekilde yapılacaktır.
 - a) Saygı duruşu
 - b) İstiklal marşı
 - c) Atatürk'ün hayatı ve ülkeye yaptığı büyük hizmetleri hakkında bir konuşma
 - d) Konuşmayı müteakip topluca Cumhuriyet alanına gidilecek ve Atatürk abidesine çelenk konulduktan sonra törene nihayet verilecektir.
3. O gün saat 9.05'te hükümet konağından verilecek işaret üzerine çeşitli yerlerde asılı bulunan bayraklar yarıya indirilecektir; her vatandaş ve bütün nakil vasıtaları buldukları yerde beş dakikalık saygı duruşu yapacaklardır.
4. Okullarda öğrencilerin iştirakiyle aynı esaslar çevresi dâhilinde ve okul idarelerinin hazırlayacakları programa göre anma törenleri yapılacaktır.
5. Büyük kurtarıcı Atatürk'e milletçe duyulan sevgi ve saygının bir ifadesi olmak üzere bütün sinema, tiyatro ve diğer çalgılı eğlence yerleri o gün için çalışmalarını tatil edeceklerdir.
6. Törene bütün vatandaşlar gelebilir.

Zonguldak Valiliği

VI. Atatürk ve Zonguldak Kömür Havzası

Cumhuriyet devri Zonguldak kömür havzası için bir saadet devresi olmuştur. Zonguldak kömür havzası bugünkü iktisadi önemini Cumhuriyetle beraber kazanmıştır⁸¹. Öyle ki Kurtuluş Savaşını yapan Büyük Millet Meclisi Hükümeti savaşın kazanılacağından emin olarak, savaş sonrasında başlatılacak olan ekonomik mücadele için başlangıç noktası olarak Zonguldak Maden Havzasını seçmiştir⁸². Ardından Zonguldak, Cumhuriyet döneminin ilk ili olmuştur.

Cumhuriyet'in ilk yıllarında bir ocak ağı.

Kömürün üretimi ve yönetimi açısından “*Korumacı Dönem 1920-1925*” olarak adlandırılan bu dönemde sosyal ve iktisadi kalkınmanın ön planları hazırlanmış, kömür üretimi rasyonelleştirilmiş, Yüksek Maden ve Sanayi Mektebi açılır, Havza-i Fahmiye Amele kanununun kabulü, kömürün nakli ve ormanların korunması, kömür ihracı gibi kömür havzasının ekonomik, sosyal ve teknik sorunları ele alınır ve esasları belirlenir. Atatürk döneminde Maden Havzasında hızlı bir toplumsal dönüşüm yaşanır. 1921 yılı Şubat ayında İktisat Bakanı Celal Bayar incelemeler yapmak üzere Zonguldak'a gelir. Cumhuriyet yönetimi ile gerçekleşen yeni yapılanma bölgedeki kültürel değişimi de önemli ölçüde etkilemiştir. 1924 yılında Cumhuriyetin ilk yüksekokulu olan Maadin ve Sanayi Mühendis Mektebi açılır ve dört dönemde 70 Türk mühendis yetiştirir. 1930 da bu

⁸¹ **Cumhuriyetin On Yılında Zonguldak ve Maden Kömürü Havzası**, Zonguldak Ticaret ve Sanayi Odası Yayını, Sanayi Nefise Matbaası, İstanbul 1933, s. 128.

⁸² Mustafa Yüce, “*Cumhuriyet'in Zonguldak Kömür Havzası'nda Meydana Getirdiği Sosyal Politika Değişiklikleri*”, **Zonguldak Karaelmas Üniversitesi 1998 Bilimsel Etkilikleri (Cumhuriyetin Kuruluşunun 75. Yılı Anısına)**, Zonguldak 1998, s. 107.

okula ek olarak Maden Meslek Mektebi kurulur ve buradan da iki dönemde 35 mühendis muavini ve jeometr mezun olmuştur. 1925 yılında yapımına başlanılan Zonguldak-Ankara demiryolu 1937 yılında tamamlanmıştır. İş Bankası yatırımı olarak gerçekleştirilen Zonguldak Sömikok Fabrikasının temeli atılır ve on altı ayda bitirilerek işletmeye açılır. 1936'da "*milli hayatın iş alanında muvazene kuracak İş kanunu*" kabul edilir ve yürürlüğe girer⁸³.

Birinci Beş Yıllık Sanayi Planı (1933–1937) uygulamaya konularak, 14 Haziran 1935 tarihinde 2804 sayılı yasa ile işletilebilir maden yataklarını belirlemek, işletilen maden ve taşocaklarının da daha faydalı bir işletmeciliğe kavuşturacak verimlilik esasına dayalı proje ve raporlar hazırlamak amacıyla, tüm gider ve yatırımları devlet bütçesinden karşılanması prensibi ile, gerekli görülen alanlarda arama yapılabilmesi içinde arama ruhsatı alma zorunluluğundan muaf tutulan Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü (MTA) kurulur. Yine aynı tarihte, 2805 sayılı yasa ile de madencilik, enerji üretimi ve dağıtımı alanlarında faaliyet göstermek üzere Etibank kurulur. 2805 sayılı Etibank kuruluş yasaları 22 Haziran 1935 tarihinde yürürlüğe girmiştir. 14 Haziran 1935 tarih ve 2819 sayılı yasa ile ülkenin elektrik enerjisine yönelik potansiyelinin saptanması amacıyla da Elektrik İşleri Etüt İdaresi (E.İ.E.İ) kurulmuş olup, 24 Haziran 1935 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Birbirleriyle yakın işbirliği halinde faaliyete geçirilmiştir⁸⁴.

Zonguldak Maden Meslek Mektebi öğrencileri

⁸³ Hamit Kalyoncu, **Kömürde Açan Çiçek**, Pervaz Yayınları, Ankara 2005, s. 153.

⁸⁴ Zaman, **a.g.e.**, s. 91-92.

İş Bankasının Zonguldak Kömür Havzasına girmesi işçi sağlığı ve korunması açısından bazı olumlu sonuçlar verir: Havzada çalışan işçiler, yattıkları basit ve sağlıksız barakaları önünde aralıklı iki taş arasında yattıkları ateş üzerine koydukları basit saçlar üzerinde, köylerinden getirdikleri mısır unundan yaptıkları hamurları pide gibi pişirerek soğan ve keş ile yerler. Köylerine gidinceye kadar, hiçbir zaman sıcak yemek yeme şansları olmaz. Bu dönemde İş Bankası, Türk-İş Şirketi tarafından işletilen 69 nolu Boyacıoğlu ocağındaki eski ve harap baraka ve binaları onararak ranzalı yatakhane, ayrıca basit duş binası ve yemekhane yaptırır. 1938 yılında işçilere günlüğü 20 kuruş karşılığında üç öğün sıcak yemek verilmeye başlanır⁸⁵.

Cumhuriyetin idaresi altında Havzayı istismar eden yabancı eller ortadan kaldırılmış, bunların yerine Türk madenciliği kaim olmuştur⁸⁶. Böylece Cumhuriyet döneminde Zonguldak kömür havzası her gün gelişmiş ve ilerlemiştir⁸⁷. Cumhuriyet'in ilanından sonra belirlenen bu strateji ile madencilik millileştirilmiş yer altı zenginliklerinin ekonomideki yeri dikkate alınarak bilimsel ve sistematik araştırma, inceleme ve işletilmelerine yönelik çalışmalara başlanır. Bu sebeple Türkiye'de çıkarılan ilk sosyal içerikli kanun olan "*Zonguldak ve Ereğli Havza-i Fahmiyesi'nde Mevcut Kömür Tozlarının Amele Menafî Umumiyesine Olarak Furuhtuna Dair Kanun*" 28 Nisan 1337 (1921) ve çıkartılıp kendileri için elverişli olmayan ve ocak civarında bırakılan kömür tozlarının satılması ve bu satıştan elde edilen gelirin Havza işçilerine harcanması amaçlanmıştır⁸⁸.

Büyük Millet Meclisi Hükümeti sadece bu yasayla yetinmeyip Cumhuriyetin ilk sosyal güvenlik kurumunu da düzenleyen "*Ereğli Havza-i Fahmiyesi Maden Amelesinin Hukukuna Müteallik Kanun*" 10 Eylül 1921 tarih ve 151 sayılı kanunu da hazırlamıştır. Bu kanunla ocak çevresinde işçi koşulları yapılması zorunlu hale getirilmiş, zorla çalıştırma ve 18 yaşın altındaki kişilerin yeraltında çalışması yasaklanmış, maden civarında hastane, eczane ve diplomalı doktor bulundurulması zorunlu hale getirilmiştir. Ayrıca iş kazası sonucu ölenlerin varislerine tazminat ödenmesi ve iş kazasına ocak sahibinin neden olması dolayısıyla da büyük miktarda para cezası verilmesi sağlanmıştır. En önemlisi de bu kanun Türkiye Cumhuriyetinin ilk sosyal güvenlik kuruluşu olan Amele Birliği'nin kurulmasını sağlamıştır⁸⁹.

⁸⁵ Kalyoncu, **a.g.e.**, s. 157.

⁸⁶ **Cumhuriyetin On Yılında...**, s. 133.

⁸⁷ **Cumhuriyetin On Yılında...**, s. 127.

⁸⁸ Yüce, **a.g.m.**, s. 107.

⁸⁹ Ahmet Naim, **Zonguldak Havzası Uzun Mehmetten Bugüne Kadar**, Hüsniyat Matbaası, İstanbul 1934, s. 118-120; Yüce, **a.g.m.**, s. 108; Mustafa Yüce, "*Amele Birliğinin Yeniden Yapılanması*", **Türkiye 9. Kömür Kongresi**, 2-5 Mayıs 1994, Zonguldak, s. 233-242.

Cumhuriyet idaresi, Zonguldak'ın taşıdığı büyük servetin, Türk ekonomisindeki ehemmiyetli mevkiini takdir ettiğinden; 1 Nisan 1924'de Zonguldak'ı il yapmıştır⁹⁰.

Atatürk'ün Zonguldak kömür havzasına gelmesi bütün yurdu saracak olan endüstri devriminin havza ufuklarından doğacağını müjdelemiştir. Bu devrimin temelini kömür oluşturmakta idi. Bu nedenle Türkiye'nin endüstrileşmesi demek, kömür istihsalinin artması demektir. Onun için, Atatürk Türkiye'sinin yeni endüstri devriminin ışıkları maden kömür havzasının ufkuna yayılmıştır. Atatürk, Zonguldak kömür havzasının *“bütün Türkiye'yi ihya edecek bir servet”* olduğunu söylemekle; havzanın sonsuz ilerisini en kamaştırıcı aydınlıkla gözler önüne sermiş ve Cumhuriyet kömür siyasetinin ilk haritasını çizmiştir.

Atatürk, Türkiye'nin endüstrileşmesi için gerekli olan iki ana unsur kömür ve demir üzerinde Cumhuriyet hükümetinin çalışmalarını şöyle anlatmıştır;

“Demir sanayi tesisi ve demir madenlerinin işletilmesi için mütehassısların muhtelif sahalarda tetkiki müspet netice vermiştir.”

“Ereğli kömür havzası şarkında matlup evsafı haiz yeni zengin kömür tabakatı zahire çıkarılmıştır.”

“Kömür istihsalatı şimdiye kadar istihsal olunan neticelerin fevkine çıktı. Mamefih, bu neticeler, bizim istihdaf ettiklerimizden ve madenlerimizin servet ve kudretlerinin temin edeceğinden henüz çok uzaktır. İstihsalatı arttırmak için mütemadiyen tedbirler alınmaktadır.”

Atatürk, Zonguldak'a karşı ilgisinin bir göstergesi olarak Zonguldak gezisi sırasında⁹¹: *“Zonguldak'ın derin toprakları altındaki serveti madeniye (maden serveti) ne kadar kıymetli ise, bizim nazarımızda Zonguldak'ta o kadar çok kıymetli bir vilayetimizdir”* demiştir. Atatürk, 26 Ağustos'ta İş Bankasına, Zonguldak kömür havzasında büyük ödevler vermiştir. Ayrıca Zonguldak'a gelerek ekonomik savaşın kömürle başarılabileceğini göstermiş, yeni Türk Devletinin, kömür havzasından fıkkıracağına işaret etmiştir⁹².

⁹⁰ Cumhuriyetin XV. inci Yıldönümü Hatırası, Zonguldak Halkevi Yıllığı, 1938, s. 5.

⁹¹ Zonguldak, 20 İlkteşrin 1933, Yıl: 10, Sayı: 382, s. 3.

⁹² Zonguldak, 26 Ağustos 1935, Yıl: 12, Sayı: 426, s.2.

Zonguldak-Ankara demiryolunun açılış töreni (1936)

Zonguldak kömür havzasındaki ıslahat Atatürk'ün Zonguldak kömür havzasını ziyareti sonucunda olmuştur. Her şeyi yakından ve yerinde incelemek Atatürk'ün ülküsüydü. Yıllarca teşkilatsızlık, imkânsızlık ve büyük sermaye eksikliği yüzünden en *"iptida-i vasıta ve usullerden bile mahrum bırakılmış"* olan Zonguldak kömür havzasını, bugünkü durumuna ulaştıracak adım, Atatürk'ün bu yakından tetkiki sonucunda olmuştur⁹³.

Zonguldak Kömür Havzasının Fransızlardan satın alınması öncesinde başlayan yeni kömür şirketlerinin kurulması, Anadolu'nun değişik bölgelerinden Zonguldak'a yeni işçilerin gelmesine yol açar. Yeni modern Türkiye devleti, Milli Mücadeleden "yorgun, yoksul, yanmış" bir halde çıkmıştır. Ülkenin yeniden bayındır hale getirilmesi, yeni fabrikaların kurulması, demirağlarla Anadolu'nun

⁹³ Zonguldak, 29 Ağustos 1944, Yıl: 21, Sayı: 776, s. 1.

baştan başa örülmesi gerekmekte idi. Bunun içinde enerjiye gereksinme vardır. Bu enerjinde kaynağı Zonguldak'tır⁹⁴.

Atatürk, 1 Kasım 1935'te TBMM'nin 5. Dönem 1. Yasama Yılı'nı Açış konuşmasında, 1931 yılında gördüğü Zonguldak maden ocakları ile ilgili olarak milletvekillerini şöyle bilgilendirmiştir⁹⁵:

“Endüstri programımız normal yoldadır. Bununla birlikte yurdun endüstrileşmesine daha çok hız verilmesi ve yakın bir çağda, yeni bir ikinci programa başlanması gerekliliğine dikkatinizi çekerim. Maden işleri gelişme döneminindedir. Maden Mühendislerimizi, ihtiyaca yeter sayı ve değerde yetiştirme konusuna önem vermek gereklidir. Kömür bölgelerinin rasyonel işlenmesi için önlemler aramak da gereklidir.”

Atatürk, “Bugünkü medeniyet, kömüre ve demire istinat eder” ve “Endüstrileşmek, en büyük milli davalarımız arasında yer almaktadır. Çalışması ve yaşaması için ekonomik elemanları memleketimizde mevcut olan büyük, küçük her çeşit sanayi kuracağız ve işleteceğiz” diyerek öngördüğü bu önemli hedeflerini gerçekleştirmek ve Zonguldak Kömür Havzasının daha verimli çalışması için genç Türkiye’de başlattığı kalkınma süreci doğrultusunda 25 Mart 1936’da “Filyos-Çatalağzı Demiryolunu” açtırarak ilk kömür treninin Ankara’ya ulaşmasını sağlamıştır⁹⁶. Atatürk, Zonguldak kömür havzasındaki kömürün ülkenin iç taraflarına taşınması gerekliliğini ve bununla demiryoluyla mümkün olduğunu belirtmiştir⁹⁷. Öyle ki, demiryolunun Zonguldak’a kadar getirilmesi de Zonguldak kömür havzasının öneminin göstergesidir. 1937 yılında demiryolunun Zonguldak’a ulaştığını Zonguldak valisi Atatürk’e telgrafla bildirmiştir. Atatürk’te bunun üzerine Zonguldaklılara cevaben yazdığı telgrafta şöyle demiştir⁹⁸:

“Demiryolunun kömür ilinin merkezine ulaştığı mes’ut hadisesini bildiren telgrafınızı büyük memnuniyetle aldım. Bu münasebetle muhterem halkın bana karşı gösterdikleri yüksek duygulara teşekkür ederim.”

Atatürk, 1 Kasım 1937’de 3. Yasama Yılı’nı açış konuşmasında ise “kömür havzasının Fransızlardan satın alındığını” belirterek, yapılması gereken çalışmaları işaret eder: “Ereğli Şirketini satın aldığımızı ve Ereğli kömür havzasında rasyonel bir üretim planının, günün sorunu olduğunu biliyorsunuz. Bunun tamamlanması çabuklaştırılarak, kömür üretimimiz kısa bir sürede en az bir misli arttırılmalıdır.”⁹⁹

⁹⁴ Kalyoncu, **a.g.e.**, s. 156.

⁹⁵ Kalyoncu, **a.g.e.**, s. 156.

⁹⁶ Canver, **a.g.m.**, s. 206.

⁹⁷ **Atatürk’ün Söylev ve Demeçleri I-III**, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 2006, s. 416-417.

⁹⁸ **Zonguldak**, 23 Ağustos 1937, Yıl: 14, Sayı: 539, s. 1.

⁹⁹ Kalyoncu, **a.g.e.**, s. 156.

Görüldüğü gibi Zonguldak'ın Atatürk'ün gezisinin ardından sürekli geliştiğini görmekteyiz. Öyle ki Akın Karauğuz, *Karaelmas* dergisinde yayımlanan “*Cumhuriyetin Yirmi Yılı ve Zonguldak*” başlıklı yazısında Zonguldak'ın Cumhuriyet'in 20. yılında sadece kömür ve iktisat açısından değil, her açıdan geliştiği vurgulanmıştır¹⁰⁰.

Türkiye'de ilk kömürü Uzun Mehmet¹⁰¹ bulmuştur. Fakat Zonguldak kömür havzasında “*Bütün Türkiye'yi ihya edecek bir servet*” bulunduğunu ilk olarak ortaya koyan ATATÜRK'tür¹⁰².

¹⁰⁰ Akın Karauğuz, “*Cumhuriyetin Yirmi Yılı ve Zonguldak*”, *Karaelmas*, 29 Ekim 1943, Sayı: 12, s. 4-5.

¹⁰¹ XIX. Yüzyılın başında Sultan II. Mahmut'un fermanı ile Türkiye'de maden kömürü aranmaya başlanmış ve maden yataklarının yerini bulana büyük ödül vaat edilmişti. Ereğli ilçesinin Kestanelik köyü halkından Uzun Mehmet birgün deniz kıyısına inmiş. Fakat aniden fırtına patlayınca Limancık adıyla bilinen kuytu bir kayalığa sığınmış ateş yakarak ısınmaya çalışmıştı. Fakat Uzun Mehmetin yaktığı ateşin kenarındaki siyah taşlarında tutuşması üzerine Uzun Mehmet sevinçle “buldum, kömürü buldum!” diye bağırmişti. Yıl 1829'du. Uzun Mehmet derhal bulduğu taşları bir küfeye koyup, sırtına vurarak Alaplı yolundan yaya olarak İstanbul'un yolunu tutmuştur. Padişah, Uzun Mehmet'i bu başarısından ötürü 50 altınla ödüllendirmiş ve ayrıca ölünceye kadar da kendisine 6 altın lira maaş bağlatmıştı. Bugün Uzun Mehmet adına dikilen anıt ile hatırası yaşatılmaktadır. (*Zonguldak*, Hayat Türkiye Ansiklopedisi, Sayı: 30, s. 219.)

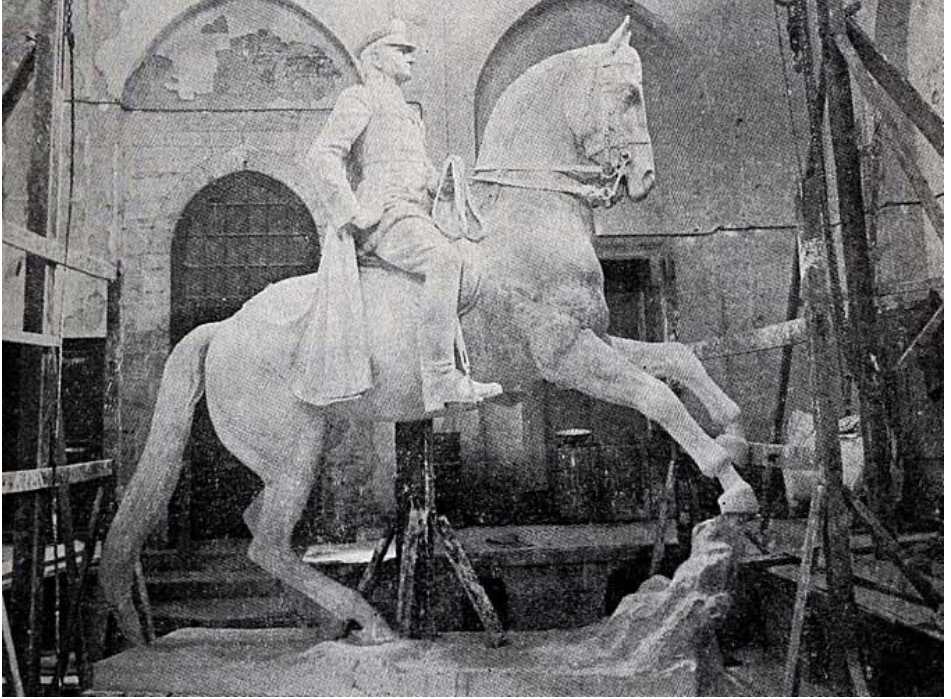
¹⁰² *Zonguldak*, 26 Ağustos 1935, Yıl: 12, Sayı: 426, s.1.

VII. Zonguldak'ta Atatürk'ün Anısını Yaşatan Eserler

Zonguldak Atatürk Heykeli

Zonguldak'ta Atatürk heykeli yapılması için ilk olarak Alman heykeltıraş Profesör Jozef Thorak ile görüşülmüş ve Thorak bu amaçla 21 Haziran 1937 yanında ressamı ile Zonguldak'a gelerek Atatürk heykelinin yerini belirlemiştir. Zonguldak belediye başkanı ve valisini de ziyaret eden Thorak ve yanındakiler Zonguldak'ın çeşitli yerlerini de görmüş, Kozlu ve Üzülmaz maden bölgelerini de ziyaret etmişlerdir. Bu gezi sonucunda Atatürk heykelinin Memleket hastanesi önünde ve deniz karşısında bulunan alana dikilmesi uygun görülmüştür. Thorak, heykel sahasını eni ve boyu yüz metre ve heykel kaidesi on, heykel kısmı yirmi metre yükseklikte olacak şekilde tasarlamıştır. Aynı gün içinde etütlerini bitirerek İstanbul'a dönen Thorak, Atatürk heykelinin açılışının demir yolunun Zonguldak'a kavuştuğu gün olmasını kararlaştırmıştır. Ancak, Thorak'ın Zonguldak'ta heykel yapma projesi yaşama geçememiştir.

1946 yılında Zonguldak Cumhuriyet meydanına dikilen Atatürk ve Halkevi meydanına dikilen İnönü heykelleri Profesör Zühdü Müridoğlu ve Ali Hadi Bara tarafından yapılmıştır¹⁰³.

Zonguldak Atatürk Heykeli yapım aşamasında.

¹⁰³ **Zonguldak**, 22 Temmuz 1947, Sayı: 973, Yıl: 25, s. 1.

Zonguldak Atlı Atatürk Heykeli, Ali Hadi Bara ve Zühtü Müridoğlu'nun birlikte gerçekleştirdikleri ilk heykel değildi. Türk sanatçılara anıt uygulamaları konusunda şans tanınmamasından yakının Bara ve Müridoğlu, Zonguldak Atlı Atatürk ve İnönü heykellerinden iki yıl önce, İstanbul'da tam anlamıyla bir "meydan heykeli"ne imzalarını atmıřlardı¹⁰⁴.

Zonguldak Atatürk heykeli.

¹⁰⁴<http://images.google.com.tr/imgres?imgurl=http://www.sanalmuze.org/images/zah25.jpg&imgrefurl=http://www.etutodasi.biz/aturk-resimleri/46807-aturkun-anitlari.html>

Posta pulunda Zonguldak Atatürk heykeli, 1960.

Zonguldak Atatürk Devlet Hastanesi

Zonguldak Atatürk Devlet Hastanesi

Zonguldak Atatürk Devlet Hastanesi 1 Şubat 1969 tarihinde inşaatı tamamlanıp 455 fiili yatak kapasitesi ile 12 Kasım 1974 'de SSK Hastanesi olarak hizmete girmiştir. Büyük illerimizdeki hastanelerimize taşradan sevk edilen hasta sayısındaki artışı önlemek, bölgesinde tedavi olan hasta mağduriyetini gidermek, zaman ve emek kaybını önlemek amacıyla yapılan düzenleme ve iyileştirmeler sonucu 16 Ekim 1995'de Bölge Hastanesi olması uygun görülmüştür. Hastane, 20 Şubat 2005 tarihinden itibaren Çalışma Bakanlığına bağlı sağlık kurum ve kuruluşlarının Sağlık Bakanlığına devri ile Zonguldak Atatürk Devlet Hastanesi adını almıştır. 01 Temmuz 2009 tarihinden itibaren Sağlık Bakanlığının tasarruf ve talimatları doğrultusunda, bünyesine Zonguldak Devlet Hastanesini de katarak bir ana, bir ek bina ile 753 fiili yatak kapasitesine ulaşip hizmet vermekteyken, Ankara 1.İdari Bölge Mahkemesinin verdiği yürütmeyi durdurma kararı ile bu birleşme iptal edilmiştir. Hastane halen ana binada 503 yatak ile 67 uzman hekim, 23 pratisyen hekim olmak üzere toplam 582 personeli ve ayrıca hastaneye bağlı

olarak Kozlu ek binasında 5, Kilimli ek binasında ise 4 poliklinik ile vatandaşlarımıza sağlık hizmeti vermektedir¹⁰⁵.

Zonguldak Atatürk Lisesi

1961–1962 öğretim yılında 27 Mayıs Ortaokulu olarak açılan okul, 1987 yılında Atatürk Ortaokulu adı altında isim değişikliğine uğramış, 1992–1993 öğretim yılından itibaren, Atatürk Lisesi adı altında genel liseye dönüştürülmüştür. Aynı binada 1999 Haziran ayına kadar eğitim-öğretim devam etmiş, yeni bina yapılmak üzere 1999 tarihinde yıkılmıştır. 1999–2000 öğretim yılı faaliyetleri Fen Lisesi ve Atatürk Anadolu Lisesi'nde sürdürülmüştür. Mevcut okul alanı içerisinde 02 Eylül 1997 tarihinde başlayan yeni okul inşaatının derslik bloğu, 20 Aralık 1999 tarihinde bitirilmiştir¹⁰⁶.

Zonguldak Atatürk Lisesi amblemi.

Zonguldak Atatürk Anadolu Lisesi

Zonguldak Atatürk Anadolu Lisesi, 26 Ekim 1986 tarihinde öğretmen okulunda kalan prefabrik, tek katlı 5 bloktan oluşan binalarda 2 sınıfta 72 öğrencisiyle eğitim-öğretime başlamıştır. Güç koşullarda sürdürülen 9 yıllık bir eğitim-öğretim sürecinden sonra, 11 Eylül 1996 tarihinde tamamlanan yeni binasına taşınarak, okulun fiziki sorunları büyük ölçüde giderilmiştir. 28 derslik, 2 fen laboratuvarı, müzik odası, resim atölyesi, tiyatro odası, satranç odası, bilgisayar laboratuvarı ile modern bir binaya kavuşan okulun 700 civarında öğrencisi ve 57 kişilik öğretmen kadrosu bulunmaktadır¹⁰⁷.

¹⁰⁵ <http://www.zadh.gov.tr/hastanemiz/hastane-tanitimi.html>

¹⁰⁶ <http://www.merkezzal.k12.tr/tarihce.html>

¹⁰⁷ <http://www.zaal.k12.tr/default.asp?part=602&tur=11&galeriID=5>

Zonguldak Atatürk Anadolu Lisesi.

Gazi İlköğretim Okulu

Gazi İlköğretim Okulu

Zonguldak'a yeni bir ortaokulun yapılması için ilk girişim 1968 yılında yapılmış, yeni yapılacak bu okula, büyük önder Mustafa Kemal Atatürk'ün unvanı olan Gazi adı verilmiştir. Okul ilk olarak 1970- 1971 yılında eğitim-öğretime başlamıştır. Ancak okul binasının inşaatı devam ettiğinden, bu öğretim yılında Ticaret Lisesi binasında bir yarım dönem eğitim-öğretim yapılmıştır. 1971- 1972 yılında inşaatı biten bugünkü binada öğretime geçilmiştir. Okulun kapladığı alan

3400 metre karedir. Bu alanın 800 metrekaresine inşaat yapılmıştır. Okulda 20 dershane, bir laboratuar, bir dil laboratuvarı, bir kütüphane, bir rehberlik servisi, harita odası, idare odaları, öğretmenler odası, bilgisayar laboratuvarı ve kantin bulunmaktadır. Ayrıca 1974 yılında bir ek inşaat yapılarak, okula dört adet iş teknik atölyesi, bir toplantı salonu, bir spor salonu, bir resim atölyesi, bir fotoğraf odası, tiyatro odası ve bir arşiv kazandırılmıştır. Bu ek inşaatla okul alanınının 300 metre karelik kısmı kullanılarak ek bina yapılmıştır. Gazi Ortaokulu 1996-1997 öğretim yılında (15 Ağustos 1997 tarihinde çıkartılan 8 yıllık zorunlu temel eğitim yasası ile) Gazi İlköğretim Okulu olarak isim değiştirmiştir. 2007 yılında ek bina yeniden düzenlenmiş, bu binada iki ana sınıfı, bir görsel sanatlar sınıfı, bir Türkçe dersliği, bir kütüphane, bir matematik dersliği, bir yabancı dil dersliği, bir Fen ve Teknoloji dersliği, bir arşiv, bir çok amaçlı salon, bir toplantı salonu, beden eğitimi Kız erkek giyinme odaları ve arşiv tanzimi yapılmıştır.¹⁰⁸

Gazi Mustafa Kemal İlköğretim Okulu

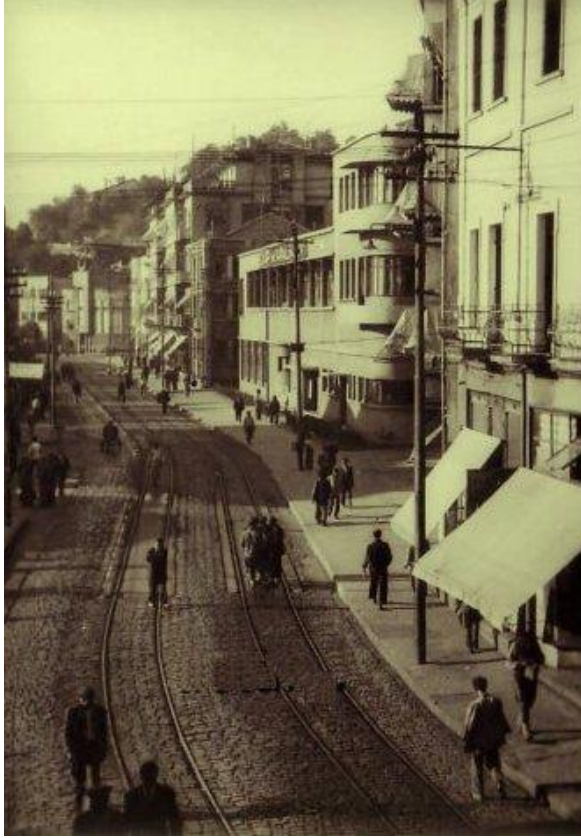

Gazi Mustafa Kemal İlköğretim Okulu

¹⁰⁸ <http://www.gaziilkogretim.k12.tr/okulumuz/tarihimiz.html>

Gazi Paşa Caddesi

Atatürk, 26 Ağustos 1931 tarihinde yaptığı Zonguldak gezisi sırasında yanındakilerle birlikte iskeleden otomobillere binerek Üzülmaz Kömür Ocakları bölgesine Türk-İş 63 Ocaklarına¹⁰⁹ gitmiştir. Ardından Atatürk, saat 15.00'te Üzülmaz kömür ocakları bölgesinden kömür treniyle ayrılmış çarşı içinden geçip halkın alkışları ve maden işçilerinin “Yaşa, varoll!” haykırışları arasında vilayete dönmüştür¹¹⁰. Atatürk'ün bu gezisi sırasında geçmiş olduğu bu yola sonradan “Gazi Paşa Caddesi” adı verilmiştir.

Zonguldak Gazi Paşa Caddesi (26 Ağustos 1931 tarihinde Atatürk'ün Zonguldak'ı ziyaretinin ardından o günün anısını yaşatmak amacıyla bu caddeye Gazi Paşa Caddesi adı verilmiştir.)

¹⁰⁹ Zaman, a.g.e., s. 87.

¹¹⁰ Can Canver, “Atatürk ve Zonguldak”, Zonguldak Kent Tarihi Bienali'05, Zonguldak Kültür ve Eğitim Vakfı Yayını (ZOKEV), İstanbul 2006, s. 206.

Atatürk Kültür Merkezi giriş bölümü.

Sonuç

Atatürk, Milli Mücadele yıllarında ve sonrasında Türkiye'nin hemen her tarafını gezerek yapacağı inkılâplar ve işler hakkında halkın görüşlerini almıştır. Bu görüşlerin ışığı altında kararlarını vermiş, inkılâplarını da bu görüşlerle güçlendirmiştir.

Atatürk'ün, Zonguldak kömür havzası (26 Ağustos 1931) gezisinin sebeplerinden biri yıllarca geri bırakılmış olan bölgede “*Türk-İş*” idaresi altında daha modern şartlarda işçilerin çalışmasını sağlamak ve kömür üretiminin artırılmasını sağlamak için yerinde incelemeler yapmak için gelmiştir. Atatürk, Zonguldak kömür havzasını endüstri devriminin temeli olarak görmekte idi. Bu nedenle Zonguldak kömür havzasının “bütün Türkiye’yi ihya edecek bir servet” olduğunu söyleyerek Cumhuriyetin kömür siyasetinin ana hatlarını da çizmiştir.

Atatürk'ün, Zonguldak kömür havzası gezisinin Zonguldaklılar açısından manevi bir değeri de vardır. 26 Ağustos günü “*Büyük Taarruz*”un başladığı ve “*İş Bankası*”nın kurulduğu güne denk gelmiştir. Bu gün Zonguldak'ta “*Gazi Günü*” olarak 1932 yılından itibaren büyük bir bayram coşkusuyla kutlanmıştır. Ayrıca 30 Ocak tarihini de Zonguldaklılar “*Gazi Tarih Günü*” olarak kabul etmiştir. Çünkü bu tarihte Atatürk, milli tarihimiz hakkındaki ilk konferansı Zonguldak'ta verdirmiştir. Görüldüğü gibi Atatürk'ün Zonguldak kömür havzasına yaptığı gezi sonrasında şehrin iktisadi olduğu kadar kültürelde bazı kazanımlar sağladığı görülmektedir.

Kaynakça

A) GAZETE VE DERGİLER

**CUMHURİYET
DOĞU
KARAEMLAS
ULUS
ZONGULDAK**

B) KİTAP VE MAKALELER

Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri I-III, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 2006.

CAN, Saffet, **Emin Dayı**, Demokrat Ofset Baskı,1. Baskı, Kdz. Ereğli 1995.

CANVER, Can, “*Atatürk ve Zonguldak*”, **Zonguldak Kent Tarihi Bienali'05**, Zonguldak Kültür ve Eğitim Vakfı Yayını (ZOKEV), İstanbul 2006, s. 203-207.

Cumhuriyetin On Yılında Zonguldak ve Maden Kömürü Havzası, Zonguldak Ticaret ve Sanayi Odası Yayını, Sanayi Nefise Matbaası, İstanbul 1933.

Cumhuriyetin XV. inci Yıldönümü Hatırası, Zonguldak Halkevi Yıllığı, 1938.

ÇANKAYA, Necati, **Atatürk'ün Hayatı, Konuşmaları ve Yurt Gezileri**, Tifdruk Matbaası, İstanbul 1985.

DİLEMRE, Saim Ali, “*Zonguldak Adı Hakkında*”, **Doğu**, Cilt: 2, Sayı: 7-8, Mayıs-Haziran 1943, s.26.

ESKİ, Mustafa, **Atatürk'ün Kastamonu Gezisi**, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 2002.

FINDIKOĞLU, Fahri, “*Türk Şehirleri İçinde Zonguldağın Hususi Ehemmiyeti*”, **Doğu**, Sayı: 4, Sonkanun 1943, s. 22.

GENCER, Ali İhsan, Sabahattin Özel, **Türk İnkılâp Tarihi**, Der Yayınları, On birinci Basım, İstanbul 2006.

KALYONCU, Hamit, **Kömürde Açan Çiçek**, Pervaz Yayınları, 2005 Ankara.

KARAUĞUZ, Akın, “*Cumhuriyetin Yirmi Yılı ve Zonguldak*”, **Karaelmas**, 29 Ekim 1943, Sayı: 12, s. 4-5.

_____, **Mithat Akif**, Halkevi Yayınları: II, Karaelmas Basımevi, Zonguldak 1934.

NAİM, Ahmet, **Zonguldak Havzası Uzun Mehmetten Bugüne Kadar**, Hüsnütabiat Matbaası, İstanbul 1934.

ÖNDER, Mehmet, **Atatürk'ün Yurt Gezileri**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara 1975.

ÖZCAN, Ömer, “*Türkçülük Tarihinden İsimler: Tahir Akın Karauğuz*”, **Türk Yurdu**, Kasım 2002, s.47-52.

SEVÜK, İsmail Habib, **Yurttan Yazılar**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1987.

TURAN, Şerafettin, **Türk Devrim Tarihi III**, Bilgi Yayınevi, Ankara 2005.

“*26 Ağustos Atatürk Günü 1931-1944*”, **Karaelmas**, 2(22-23) 1944, s. 12.

YILMAZ, Ömer, Saffet Can, **Zonguldak İli Cumhuriyet Öncesi Ve Sonrası Eğitim**, Zonguldak İl Milli Eğitim Müdürlüğü Yayını, Zonguldak 1998.

YÜCE, Mustafa, “*Cumhuriyet'in Zonguldak Kömür Havzası'nda Meydana Getirdiği Sosyal Politika Değişiklikleri*”, **Zonguldak Karaelmas Üniversitesi 1998 Bilimsel Etkilikleri (Cumhuriyetin Kuruluşunun 75. Yılı Anısına)**, Zonguldak 1998, s. 107-112.

_____, “*Amele Birliğinin Yeniden Yapılanması*”, **Türkiye 9. Kömür Kongresi**, 2-5 Mayıs 1994, Zonguldak, s. 233-242.

ZAMAN, Ekrem Murat, **Zonguldak Kömür Havzasının İki Yüzyıl**, TMMOB Maden Mühendisleri Odası Yayınları, Ankara 2004.

ZONGULDAK 1973 İL YILLIĞI, Sulhi Garan Matbaası, İstanbul 1973.

ZONGULDAK (Karaelmas Diyarı), Hayat Türkiye Ansiklopedisi, Sayı: 30.

Belgeler / Fotoğraflar

Zonguldak'ta bir bayram coşkusu.

29 Ekim 1936'da Zonguldak'ta kurulmuş olan Taklardan biri.

Resmî tebliğ

Gazi Hz. seyahatlerinde merasim istemiyorlar

Programı tadil edecek bir talepte bulunulmamasını rica ediyorlar

Ankara 16 (A.A.) — Resmî tebliğ:

Reisicumhur Hazretleri memleket dahilinde bir tetkik seyahati yapmak arzusile Ankara'dan 17 teşrinisani 1930 akşamı hareket buyuracaklardır. Seyahat buyuracakları mıntakalar mümkün olduğu kadar geniş bir saha olacaktır. İş ve vazife mülâhazası Ankara'ya avdetlerini istilzam ederse mütebaki seyahati ikinci devreye bırakmaları muhtemeldir. Az zamanda azamî mesai netayici elde etmek üzere takip buyuracakları program'larını tadile mecbur olmamak için seyahatlerinin tadilini istihfaf eden her hangi bir talebin dermeyan edilmemesini umundan rica ediyorlar. Bilhassa ehemmiyet verdikleri nokta hiç bir yerde resmî veya hususî merasim ve her hangi bir tezahürat yapılmamasıdır. Reisicumhur Hazretlerinin seyahatleri esnasında tetkik buyuracakları vatan aksamında umumî ve tabii hayatı olduğu gibi bir daha görmek esas maksatları olduğundan merasim ve tezahürat içinde tabii hayatın değişmesine mahal vermemekle beraber vakit kaybetmemek için bu ciheti kat'ivette kaydeylemişlerdir.

Cumhuriyet, 17 Teşrinisâni 1930, Yıl:7, No:2346, s. 3.

Atatürk'ün Zonguldak gezisi sırasında geçtiği yol "*Gazi Paşa*" caddesi.

ZONGULDAK

Sayı: 285

MEMLEKET GAZETESİ

Yıl: 7

CUMHUR REİSİ Hz. NİN TETKİK VE İRŞAT SEYAHATLARI

Sevgili Gazimizin vilâyetimize de şeref vermelerini candan dileriz

Büyük Cumhur reisimiz Gazi Mustafa Kemal Hz. memleket dahilinde uzun bir tetkik seyahatına çıkmaya karar vermişlerdir. Bu seyahatlarının iki ay kadar sürmesi mühtemeldir. Seyahat programı ve hareket tarihi henüz katı surette tesbit edilmiş olmakla beraber Gazi Hz. nin İzmir ve havalisiyle Antalya, Mersin, Adana, Konya, Samsun, Trabzon ve diğer bazı vilâyetlere de uğramaları tekkarrür etmiş gibidir.

Cumhur reisi Hz. ne mutak zevattan başta dahiliye vekili ve diğer vekâletler erkânından birer mutahassis ile iki fırkânın umumi kâtiplerinin refakat edecekleri anlaşılmiştir.

Son hadiseler ve yeni ihtiyaçlar, hükümetin muhtelif sahalarında ötedenberi tasarladığı islahat ve icraatının biran evvel tatbik edilmesi lüzumunu göstermiş ve hükümet, bu gayeye doğru ilk adımlarını atmıştır. Gazi Hz. bu ihtiyaç ve icraatı muhallerinde bizzat tetkik ederek ve memleketin temayüllerini dâta derin-

den ve daha yakından görerek lüzumunda icraat programını genişletmek üzere seyahatı ihtiyar buyurmaktadırlar. Gazi Hz. seyahatlarında belediye seçimleri münasebetiyle bazı yerlerde tazahür eden ve cumhuriyetin mevcudiyet ve bakası noktasından dikkatle celp eyleyen mevzuatlarla da yakından alakadar olacaktadırlar.

Cumhur reisi Hz., her seyahatlarında olduğu gibi bunda da doğrudan doğruya milletin içine girecekler ve halkın en samimi dilek ve derdlerini kendi ağızlarından dinleyeceklerdir.

Büyük Gazimizin bu tetkik ve irşat seyahatları sahalardan umumi efkârı mutataz-an gâberdar etmek üzere matbuat erkânından tenzip buyuracakları bazı zevatın da kendilerine refakat emeleri mutasavvurdur.

Sevgili Gazimizin karadenize geçtikleri sırada vilâyetimize de şeref vereceklerini ümit ederiz. Memleketimizin bu büyük saadete ermesini candan dileriz.

Önümüzdeki devrede

Dahiliye ve sıhhat

C. HALK FIRKASINDA TEŞKİLÂT VE ISLAHAT

Umumi merkezde yedi encümen seçildi. (Her zaman kuvvetliyiz ve daima kuvvetli kalacağız)

Son hafta içinde, C. H. fırkası teşkilât heyeti İsmet paşa Hz. nin riyasetinde toplanarak serdedilen fikirleri ve esasları tesbit için yedi encümen teşkil edilmiştir. Bu encümenler: Teşkilât ve intihabat, nizamname ve program, milli teşekküller, matbuat ve irşat, milli kültür ve konfirans, iş ve işçi, temennileri takip dilek, encümenleridir.

Encümenlere şu zatlar seçilmişlerdir: Teşkilât ve intihabat E.: Kâzım Hüsnü [Konya], Cemil [Tekirdağ], Hilmi [Kayseri], Vasil ve celal [İzmir], Ali [Aydın], Kılıç Ali [Gaziantep], Şemsatin [Sivas], Hacı Muhittin [Giresun] B. ler.

Nizamname ve program E.: Hasan [Trakzon], Sabri [Cebelberekel], Necip Ali [Denizli], Hakkı Tarık [Giresun], Hasan Fehmi [Gümüşhane], Faik [Tekirdağ] B. ler.

Milli teşekküller E.: Nafi Atif [Erzurum], Fuat [Rize] B. ler ve Naci Pş. [Cebelberekel], Recep [Kütahya] Hilmi [Adana] B. ler.

Matbuat ve irşat E.: Zeki Mesut [İzmir], İrfan Ferit [Malatya], Asım

[Altın], Mahmut [Siri], Esat [Anasya], Aziz [Erzurum], Avni [Samsun] B. ler.

Milli kültür ve konfirans E.: Ruşen Eşref [Aydın], Haşidullah Süphü [İstanbul] Besim Atalay [Aksaray], Halil [Zonguldak], Rasih [Antalya] B. ler.

İş ve işçi E.: Ali [Rize], Salâhattin [Kocaeli], Dr. Mustafa [Çorum], Celal ve Memduh Şevket B. ler.

Dilek (temennileri takip) E.: Ali Nazmi [Muğla], Abdülmuttalib [Malatya], Ali Şüri [Balıkesir] B. ler.

Fırkânın ıslahat işi encümenlerin teşekkülüyle katı bir sahaya girmiştir. Bu Encümenler fırkânın asil bünyesinde yapılacak müsnir ve geniş islahat esaslarını hazırlayacaklardır. Encümenlerin marbataları heyetin umumi içtimanda müzakere edilecektir. İsmet Pş. Hz. encümenlerin süratla çalışmaları lüzumunu işaret ederek: "Her zaman kuvvetliyiz ve daima kuvvetli kalacağız." demişlerdir.

Umumi telakki Halk fırkasının halkın noktasından çok geniş ve çok fevkalâd bir sahaya girmekte olduğu merkebinde dir.

Zonguldak gazetesinin 13 Sontesrin 1930 tarihli sayısında Atatürk'ün Karadeniz'e yapacağı seyahatleri sırasında Zonguldak'a da uğramalarını dileyen haber.

Gazi günü

Gazi Hz. nin havzamıza ayak bastıkları ulu günün yıldönümü sevinc coşgunluğuna kutulandı

28 Ağustos-Cumartesi, Büyük Cumhur Reisi'nin Gazi Mustafa Kemal Hz. nin memleketlerinde şeref verdikleri Ulu günün yıldönümü, bir bayram şenliğiyle kutulmuş ve öğün, bütün Zonguldaklılar için coşgunluğa ayrılmıştır.

Gazi Hz. iki yıl önce, öğün, Ergene'de yatılı İnançımıza gelince, saat 11.5 de motorla İstanbula ve İstanbula'dan ayak basmışlardır. Gazi Hz. nin, memleketlerine şeref vermeleriyle Zonguldaklılar, enasibi bir saadete ulaşmışlardır.

Gazi Hz. kömür münakaşasını istikbal bayramımız, saat 14 de Ergene'de yatılı İstanbula'dan dönmüşlerdir.

Bil yıl önce, Gazi Hz. ni işiyakı alerleriyle tutuşan bağrına basarak mülküne eren Zonguldaklı, bu büyük günün yıldönümü, aynı coşgun duyularla ve anasibi sevinç heyecanlarıyla kutulmuşlardır.

Öğün, saat onda, daha önce vapurla ve değirtilen perçemeni göre Furka reisî Mitat Akif Bî. ve Furka, Halkevi teşkilatı, tezler, ve mektepler talimatı, millî teşkilatlar heyetleri, emsal cemiyetleri, işçi grupları ve halktan mürekkep büyük bir kitle toplanmış herşey maydanında toplanmışlardır.

sa sonra, Vali H. Bî. ve bütün memurlar da bu toplanışta katılmışlardır.

Halkevinin barışınca İstiklal marşına mer'asına başlanmış, ilkin Ortamektep talimatından valî Bî. nin kuları Lemah Halit H. için bütün huzun tayyan bir sesle ve çok parlık bir muvafakiyetle Gazi Hz. nin havzamıza şeref verdikleri büyük günün şebdi ve tarihî hatıraları anlatan ve maden havzamıza Gazi ve Cumhuriyet günlerinde feyz ve nur alan şimdiki ve ilerideki yüce vekâletlerini aydınlatan bir hitabede bulunmuşlardır.

Mitât Akif Bî. konuşmuş, Furka reisî Mitat Akif Bî. körsiye gelerek bugünün gök kamaşan yıldız tecellileriyle coşgun bir bahâğa tasvir etmişler, millî İktisadiyatımız her zaman yüksekliği tutan hayret ve kudret meabir olan havzamızın eşsiz İstikbalini müjdelemişlerdir.

Hitabeler söz nih, tağın heyecanları alkışlanmış, tu-fan halinde kalplerden boyunan duygularla yapıt, sesleri ile karışmışlardır.

Birerinden sonra, Halk, Fıkra salomonu çıkmışlardır. Fıkra salomonu, misafirleri şayir İbrahim edilmişler.

Gazi günü memleket herşey koca hayrıkları ve telâh-

leri donatmış ve gece, elektrikle aydınlatılmıştır.

Vali ve Furka reisî Bî. lerle bütün teşkilatlar reisleri tarafından Gazi Hz. ve halkın onları duyulmaları, sevgi ve saygıları ve aradıkları bağışlıklar toplanmışla arz edilmiştir.

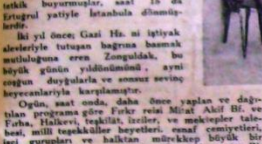
Le-mah H. in hitabesinin iytkur-u, 14 sayfasına koyulmuş. Mitat Akif Bî. nin çok yüce değerli hitabeleri saatla muvafak olmuştuk.

Maden kömür münakaşısında Gazi günü

Gazi günü öğün, Gazi Hz. nin şeref verdikleri maden kömür münakaşısında da, derin sevinç teşahürleriyle kutulmuşlardır.

Vali ve Furka reisî Bî. lerle vîlâyet, Furka ve Halkevi ve millî teşkilatlar ve maden müesseselerine ocağ münakaşasına İstiklal girmişlerdir. Halkevi kurdu, mütevellî millî havalat çıkmıştır.

İl bankası maden müessesesi tarafından memur ve işçilerin bedelin İhtikâflarına hizmet etmek üzere

Gazi Hz. nin Havzamıza ayak bastıkları ulu günün kutlu hatıraları. 1 - Gazi Hz. lerle İstanbula'dan ayak basarken 2 - Gazi Hz. lerle kömür münakaşasında dönmüşler 3 - Gazi Hz. lerle İstanbula'dan dönmüşler

Münakaşanın İstanbul Matbuatındaki akisleri

Vakıf Başmuharriri münakaşa münasebetile bir başmakale nesrettiler

Mehmet Asım B. de BİTİ haklı buluyor

"Kırsılla, sahâbînin bir zabab gazetesinde Halkevinin " Köylü gazetesi, ni aleyhi bir dille teşbihî yazmış " Kansa " nun verdiği ev-vapla büyükün münakaşa hararâtını müdâhale etmişlerdir.

İstisnâhâdan çıkan "Akad" gazetesinden sonra "Vakıf" gazetesinin Başmuharriri Mehmet Asım B. de bir Başmakale yazmıştır.

Vakıf Başmuharriri Mehmet Asım B. değün hatıraları tasvir etmişlerdir parçaları olarak izlenmektedir.

1 Eylül'den itibaren Deniz yolları için yeni program

Bütün hatlarda D. Y. işletme idaresinin vapurları faaliyete geçecek

Deniz Yolları İşletme İdaresi, bütün acentalarını İstanbul'da çağırıyor. İdairenin Zonguldak acentasını Süreyya Rifat B. de İstanbul'da gidip bir kaç gün kaldıktan sonra geçeri Cuma günü Bursa vapurlarıyla dönmüşdür.

Süreyya Rifat B. den aldığımız malûmat göre: İktisat Vekâleti tarafından Deniz yolları işletme için 1 Eylül 1933 den itibaren tatbik edilecek üzere bir program tasdim edilmiş ve bu program aşağıdaki gibidir.

Haftanın izleri	Büyük gün	B. H.
-----------------	------------------	-------

26 Ağustos. İki gün evvel bu büyük günün on birinci yıldönümü. Türk milletinin aleyhine coşgun ve büyük bir zafer kazanmış İstiklalini değiştiren, aziz yurt parçalarını birleştirip birleştiren, herşeyi İktisatî tarahinden eden büyük Türk zaferi yasadığımız gündün tam on bir sene evvel fecirte beraber parlamış, bu fecir 30 Ağustos, 3 ve 11 Eylül günlerinde Türk İstiklal tarihine hediye edilmiş.

Büyük Gazi, Türk topraklarını aleyhlerine kuvvası dambullanarak şukurlarına parmağın uzatarak kalblerini ordularına Akademi hediye etmiş, İstiklal için zaman cihan tarihini en büyük zaferini ilk saatlarında büyük günün.

26 Ağustos yalnız Türkün değil, fakat dünya tarihinin en büyük günüdür. Bugün dünya tarihi 26 Ağustos fecirle başlayan Türk zaferinden daha büyük bir müzeye kaydetmiştir.

Kahraman Türk ordusu, bugün ni Türk tarihinde enasibi ve ebedî bir muvafakiyetler ve zaferle sembolü olan bu büyük gündün her arada bulunacak ve bayramımız kutulmaksızın duyduğumuz heyecan çok derindir. Bu büyük günün İstiklalî kelimelerinin dar çerçevesine sığdırmak mümkün değildir. Hepimizin yıldönümü ve günlerinde öğütülen sevinç, bu duyguların en aşığı bir dildir, demiş. Gazi Hz. nin kömür münakaşasını teşvir etmiş ilim, Cumhuriyet zaferi ve ilk millî İktisadî inkişaf müessesesi olan il bankasının kuruluş gününde tesadüf emsalsiz gene İktisadî hedefe doğru ilimci ve kuvvetli bir hamleminin mübâşirisi olduğuna işaret etmiştir.

Eat B. in nutukundan sonra, Vali Bî. kurdukları komisyon ve misafirler, tozcu meydana girmişlerdir. Burada bir müddet tenis oynadılar ve tekrar ocağ münakaşasına girdiler.

Ocağı, döndürdükler, İstiklal ve pastalar İktisadî komisyonlar.

Misafirler, gece tiren ve otomobillerle ve sevinç organlarıyla içinde, geç vakit ocağın şehre dönmüşlerdir.

Celâl Sahir B.

Geçenlerde hastalandıklarım teşahürlerle habere verdiniz mi memnunuz Celâl Sahir B. tabii manen eyleyip Hastaevinden çıkmışlardı. Aziz memnunuzun geçmiş olunuz, deriz.

Mitat Akif B.

Furka şayir, idare herşey mitat Akif B. için, herşey İstiklalî günümüzde. Mitat Akif B. Ergene'de doğmuş, ama İktisadî talimatı ile İstiklalî günümüzde doğmuş. Mitat Akif B. 'in ilimci vapurları gelmiştir. İstiklalî günümüzde.

Maden umum müdürü REŞİT OSMAN B.

Haftanın sonuna gelmiş. Reşit Osman B. vapur Sabı gün Ergene'de doğmuş. Reşit Osman B. Ergene'de doğmuş ve İstiklalî günümüzde doğmuş. Reşit Osman B. 'in ilimci vapurları gelmiştir. İstiklalî günümüzde.

Umumi müfettiş Bedri B.

Misafir kabileti umum müfettişlerinden Bedri B. Misafir kabileti İstiklalî günümüzde doğmuş. Bedri B. Misafir kabileti İstiklalî günümüzde doğmuş. Bedri B. 'in ilimci vapurları gelmiştir. İstiklalî günümüzde.

Zonguldak gazetesinin 28 Ağustos 1933 tarihli nüshasında Zonguldak'ta Gazi Günü hakkındaki manşeti.

Gazi Günü

Büyük Milli Şefin Havzamızı şereflendirdikleri Günün Yıldönümünü Sevinçle Kutuladık

Cumhuriyetimizin Gazi Mustafa Kemal Hz. nin memleketimize şeref verdikleri günün döndüğü yıldönümü coşgun bir heyecan ve sevinç içinde kutlanmıştır.

Gazi Hz. üç yıl evvel bugünün tarihinde Ertuğrul yatılı Zonguldağa gelmişler ve saat 11,30 da iskelemeye çıkmışlardır. Büyük reis kendisini ateşli bir işiyle bekleyen binlerce Zonguldaklıın alkışları arasında otomobile maden kömür mntakasının şereflendirmişler ve kömür istihlal vaziyetinde işçi hayatını yalnız bir alaka ile tetkik buyurduktan sonra Özülmaz demiryoluyla dönmüşler ve halkın coşgun ve taşınması tezahüratı arasında gene Ertuğrul yatılı istabula avdet buyurmuşlardır.

Bundan üç yıl evvel 26 Ağustos günü büyük gazilerine kavuşan Zonguldaklılar bu günü memleketleri için sonuz feyizler kaynağı saymışlar ve büyük şefin topraklarımızı ayak bastıkları günün yıldönümü

trikle bezenecek ve aydınlatılacaktır. Bugün; Gazi günü aynı za-

Gazi Hz. iskeleye çıkarken

münü bir bayram şenliği içinde kutulamaya başlamışlardır. Bu gün Gazi günü diğer senelere nisbetle daha canlı ve heyecanlı geçmiştir. Halkevinin evvelce hazırladığı programa göre bu sabah saat 10,30 den itibaren kesif bir halk kültüsü Cumhuriyet meydanında toplanmış, toplanmaya vali Bf. ve memurlar iştirak etmişlerdir. Saat 11 de Halkiye bando-sunun şalgılı istiklal marşını merasime başlması, milletvekili ben C. H. F. vilâyet idare heyeti reis Dr. Mithat Bf. meydana konulan kürsüye çıkması ve kuvvetli seslerle bu günün yüksekliğini ve bu gün-

siyetinden ve Türko yeni bir vatan yaratan hizmetlerinden bahsetmiştir. Frka vilâyet idare heyeti reis Dr. Mithat Bf. den sonra vali Bf. nin kızı Lem'an H. kürsüye gelmiş ve Gazi Hz. nin havzamıza şeref verdikleri günün tarihi hatıralarını canlarından ve Cumhuriyet güneşinden feyz alan Cumhuriyet ilkesinin kavuşturduğu saadet mehalelerini anlatan bir hitabede bulunmuştur.

Memleket, büyük reis ka-vuşumunu yıldönümüne erdirdiği bugün başta bayraklar ve defne dalları ile süslenmiştir. Bu gece bütün şehir elek-

Gazi Hz. vagonda

manda İş bankasının maden kömürü mntakasında da merasimle iştirak edilcektir. Gazi Hz. nin şeref verdikleri ve maden istihlal şekilleri hakkında tetkikatta bulunduğu maden kömür mntakasında tezahürat yapılacak, yeni Türkiye tarihinde büyük günlerin hatırasını taşıyan 26 Ağustos tarihini anımsatmak üzere şifalı marşlar hazırlanarak ta-ararın başlanacağı, Gazi Hz. nin havzamıza şeref vermedikleri gün, aynı zamanda istiklal istiklal sahasında da bizi yeni zaferlere ulaştıran İş bankasının on yıl evvelki kuruluş

Bitimi 2. sayı 934

Sanayi Programının Cnmhriyet Hükümetinin Çelik Azmiyle Muvaffakiyetten Muvaffakiyete Koşuyor

Geçen sayımızda; milli sanayinin temelini kudretli ellerle kuran Başvekil İsmet paşa Hırezlelele İktisat vaktidini Celal Bf. nin Zonguldağı ziyareti ihtiham bildirmiş ve bu münaselele de Başvekil paşanın Türk antrastı fabrikasının ilk temel harımı atıktan sonra hazırlanmış ve kömür sanayinin hakkında söyledikleri kıymetli notları okuyucularımıza sunmuştu.

Başvekil paşa İktisat vaktidini Celal Bf. ile Türk antrastı fabri-

ra maden kömürü işleri girişimini Kiliilimde kurduğu yeni kömür ykama fabrikasının açılma resmii ni iere buyurmuşlardır.

Maşyetindeki zevat ile maden kömürü mntakasından Kiliilimdeki otomobillerle gidilen Başvekil paşa ve Celal Bf. deniz yoluyla doğrudan doğruya İstanbul'a dönmüşler ve vapur binlerce Zonguldaklıdan candan tezahürat arasında Ayancağı hareket etmişlerdir.

Aynı vapurla Başyazarımız Karauğuz B. de paşa Hırezlelelele refahataidaki heyete Zonguldağ gazetesi namına katılmıştır.

Başvekil paşa Hırezlelelele İktisat vaktidini Celal Bf. nin bu hayırlı ve Türk İktisadiyatına meaus neticeler verecek olan teşahhurlarına la-tanbuldan İtibaren refakat eden bir muharirimiz bize şayhatın Zonguldaklıların somrakı kumularını atadıkları sa-turlarla anlatmaktadır.

Karadenizde çok madir rastlanan sakin bir hava ile Ayancağı geldik. Vaktin henüz çok erken olduğunu "günün" ilülmü Ayanek halkı, sahile dükümüş bayraklar ve mendiller sallıyorlar.

Başvekil paşa; vapurdan Sinop vaktidini ziyareti altında Bitimi 2. sayı 934

26 Teyyare Daha

Milletinin cömert gönlü ve cömert eli kahraman ordumuza bu yıl da 26 Teyyare verdi

Dünya sülhunun, dünya rahutlğunun temiz yürekli bir bekçisi olan Türk ordusu, her zaman mert ve daima kuvvetlidir. Çünkü Türk ordusu mil-

letin benliğinden, varlığından doğmuştur, kuvvetini, milletinin eli ve gönlü cömertliğinden almaktadır. Türk ordusu da Fikri 4. sayı 934

HAFTANIN İZLERİ

B. H.

Büyük Cün

26 Ağustos. Bu büyük günün on ikinci yıldönümüne eriştik.

Büyük Türk milletinin aleyhine cephe veren dünya politikasının istikametini değiştiren, aziz yurt parçalarını baştan başa kuşatan istiklal felâketinin tarumar eden büyük Türk saferi saygıdeğus gününden tam on iki sen evvel fevriile beraber parlaymış, bu fevri 30 Ağustos, 3 ve 11 Eylül günlerini Türk İhtiklal tarihine hediye etmiştir.

Büyük Gazi, Türk topraklarını alevilerle tutuşan Dumlupınar sükharasına parmağın uzatarak kahraman ordumuzu " Akdeniz hedefini tayın ettiği zaman eñben terüli an büyük saferin ilk sarıtarması yapılmıştı.

26 Ağustos yalnız Türkün değil, fakat dünya tarihini an büyük gündür. Bugün dünya tarihi 26 Ağustos feriale başlayan Türk saferinden daha büyük bir moçete kayıtlanmıştır.

Kahraman Türk ordusu, bugün

bir dögmanı "vatanın harimi isemünde bogdun, ve padışahların sağıttığı bir yurdu kurtardı.

26 Ağustos aynı zamanda Zonguldakın "Gazi günü, ünü. Büyük kurtarıcı bundan dört yıl önce 26 Ağustos günü vilâyetimizi şereflendirmişlerdir.

Büyük saferin Türk İhtiklal tarihine hediye ettiği sayılı günlerin alımları olan 26 Ağustosun yıldönümünde sük Caxinin topraklarımızı ayak basman, anıksı ve sığal saferlerinden sonra ilk hedefini olan İhtiklal İhtiklal devasında da muvaffir olacağıın müjdeliydi.

Türkiye İhtisadiyatında mühim bir yer alan havzamız buna mühim ettiği içindir ki her gün birer deha etken bir tahakkül bu peyvent de kati tahakkülün doğru kopmaktadır.

Geçen hafta içinde Başvekil Paşanın kudretli elleri temeli kurulan Türk antrastı fabrikasının buun saati bir misali olarak şereflendirilmiştir.

Zonguldak gazetesinin 26 Ağustos 1934 tarihli nüshasındaki Zonguldak'taki Gazi Günü ile ilgili haber.

Yeni valimiz Bngünlerde geliyor

Yeni Valimiz Halit Bİ. nın ne zaman gelecektir hakkında bugün resmi bir haber yoktur. Yeniiz Bursa vapurlu esyalarını göndermişlerdir. İstanbul'da buldukları öğretmen valimizin büyüklüde teklifi ile, İstanbul'da.

VALİMİZİN TERCİHİ HALİ

Yeni valimiz Halit Bİ. 1882 tarihinde Astalyasın İbrazi zabıyesinde doğmuştur. Babaları Hoca Musa oğlu ailesine mensup Hakim Ali Rıza B. dir. İlk tahsilini Eğirdirde, orta tahsilini Konya'da yaptıktan sonra İstanbul Hukuk fakültesine girmiş ve yüksek tahsilini İstanbul'da 1908 de Hükümet memurluğine intisap etmiştir.

Bir defa Yarıyada Delvira kazası unvanı müddesi olmuştur. Sonra Avanos, Keskin mahkemeleri riyasetlerinde İstanbul, Şehircilik, Aksaray, Kaymakamlıklarında ve İstanbul işare tedris beyliği müddetlerinde bulunmuş. Çankalele Ağır ceza ve Hukuk mahkemelerinde bir müddet Avukatlık yaptktan sonra tekrar idare hayatına girmiştir. İnci defa Keskin Kaymakamığında ve bundan sonra Kozan, Maraş illerinde valiliklerinde ve Ankara şehirciliğini mevzuat ve vekilğinde bulunmuş ve 1929 da Denizli valiliğine İyri atanmıştır.

Yeni valimiz, bilhassa yol ve mektep işlerinde faaliyet ve muvafakiyette tanınmış bir validir.

30 Ağustos bayramı hazırlıkları

30 Ağustos "Zafur ve Tayyare, bayramını tesit etmek için Ankara'da Hararelli hazırlıklar yapılmaktadır.

Rehal Bİ.

Halkevinde " Milli zafuri tesit komitesi, namıyla bir komite teşekkül etmiş ve bu komitenin reisliğini İsmir mebusu -salih İktisat vekili Mustafa Rahimi Bİ. derihte eylemiştir.

Mihal AKM Bİ.

Komite sekiz şûr teşkil etmişler, bunları gelecek sayımızda derceleceğiz.

Schimizde de Parka ve Halkevi reisi Mihal AKM Bİ. in riyasetinde teşekkül eden bir komite, şûriden faaliyet başlamıştır. Zafur bayramının yitilmesini merasimi, çok parlak tezahürleri vesile oldu.

Gazi günü

Gazi Hzretlerinin memleketin ilze ayak bastıkları günüü tesit ediyoruz

26 Ağustos 1931 Cuma Büyük Resimimiz Gazi Hzretlerinin memleketimize ayak bastıkları vesile günüü tesit ediyoruz. Bu büyük günün parlak tezahürleri ile tesit edileceğini bazı vesile ve bunların Mihal AKM Bİ. nin riyasetinde bir komite teşkil etmiştir. Komite tarafından yapılan ve bütün hall ve dâğılan programını bir suretini neşrediyoruz.

Zonguldak Halkevi

*GAZİ GÜNÜ, NÜ TESİT KOMİTESİ

26 AGUSTOS 1932

"Gazi günü,, nü tesit programı

Ulu kurtarıcımız, sevgili Cumhur reisimiz Gazi Mustafa Kemal Hzretlerinin Zonguldak'a ayak bastıkları meş'ut gün'ü birinci yıldönümünü 26 Ağustos 1932 gününe vasi geldiğinden Halkevi 26 Ağustos gününü ayda yazıl diğigibi tesit edecektir.

- Halkular;
- Hükümet reisleri ve memurları;
- Askeri ümlera ve .er kân;
- Halk fakıası ve Halkevi -vi memurları;
- Hesari ve hususî teşekküller.

1. - 20 Ağustos 1932 Cuma günü öğleden evvel saat on üçte Halkevinde toplanılacaktır.
2. - Mirasın, Halkevi bahçesinde yapılacak ve Gazi Hzretlerinin Zonguldak'a ayak bastıkları saat on biri yirmi geçte öğleden sonraki saat on dakikada başlanacaktır.
3. - Fırta İsmir Mihal AKM Bİ. bu büyük günün hatıralarını anlatan bir konuşma yapacaktır.
4. - Gündüz ve gece resmî ve hususî bütün imamlar şûriden okunacaktır ve aydınlanacaktır.
5. - Gündüz ve gece Halk fakıası ve Halkevi ümlera çekil bulacaktır.
6. - Gece şenlikler yapılacak, mehterif eğlenceler tespit olacaktır.

Zonguldak gazetesinin 21 Ağustos 1932 tarihli nüshasındaki Zonguldak'ta Gazi Günü kutlamaları programı ile ilgili yazı.

Zonguldak'ta
**Atatürk günü
dün törenle
kutlandı**

Zonguldak, 26. a.a. — Ebedî Şefimiz Atatürk'ün Zonguldağa ilk şeref verdikleri mutlu günün 14. üncü yıl dönümüne rastlayan bugün, şehrimiz büyük kutlama törenine sahne olmuştur.

Bütün şehir ve liman bayraklarla süslenmiştir. Sabaheyin, saat 11.20 de vali, parti ve belediye başkanları mülki ve askerî erkân, memurlar, Parti ve Halkevleri üyeleri, hayır dernekleri, Ereğli kömürleri İşletmesi Müdürü ve mensupları ve kalabalık bir halk küntlesinin iştirakiyle yapılan törene, bandonun çaldığı İstiklâl marşıyla başlanmıştır.

Ebedî Şefimizin aziz hatırasına saygı olarak beş dakikalık tazim vakfesinden sonra, kürsiye gelen Cumhuriyet Halk Partisi il üyesinden Rauf Alpsoy, bugünün mânâ ve değerini belirten bir söylev vermiş ve bunu müteakip Cumhuriyet marşıyla törene son verilmiştir.

Gece şehir ve binalar elektrikle tenvir edilmiş ve Halkevinde tertiplenen programla zengin bir müsamerre verilmiştir.

Zonguldak'ta Atatürk Günü kutlaması ile ilgili Ulus gazetesinin 27 Ağustos 1945 tarihli nüshası.

ATATÜRK Heykeline Yakında Kavuşacağız

Meşhur Heykeltıraş J. Thorak Şehrimize
Gelerek İncelemede Bulundu
Heykel Yeri Tesbit Olundu

21 Hazina - pazartesi günü; bir bakımdan daha feyizli bir gün oldu : Alman Heykeltıraşı meşhur Profesör Jozef Thorak şehrimize geldi. Profesörün yanında ressamı vardı. İç bakanlığı şehir şubesi şefi İzzettin de beraberdi.

Profesör, Urayı ve Urbayla beraber İlbayımızı ziyaret etti. Şehrin muhtelif yerlerini gördü, Üzülmüş ve Kozlu maden bölgelerine kadar giderek incelemelerde bulundu

Neticede, Heykelin memleket hastanesi önünde ve deniz karşısında bulunan sahaya dikilmesi uygun görüldü. Tasarlandığına göre Heykel sahasının eni ve boyu yüz metre ve heykel kaidesi on, heykel kısmı 20 metre yükseklikte olacaktır.

Profesör etütlerini bitirerek aynı günde İstanbul'a döndü.

Öğredüğimize göre, demir yolunun Zonguldak'a kavuştuğu gün açım töreniyle Atatürk heykelinin temel atım töreni birlikte yapılacaktır.

Profesör Thorak'ın arsulusal büyük bir şöhrati vardı. Paris sergisine Alman pavyonları, onun eseridir.

Ankara'da çok beğenilen Emniyet Abidesinin son kısmını da o yapmıştır.

Eskişehir, Sivas, Malatyada yapılacak heykeller de ona verilmiştir.

Büyük önderin memleketimizde yapılacak heykelinin, çok üstün olacağını düşündükçe, sevincimiz artmaktadır.

Spor Faaliyetleri Hızlandı

Sayın İlbay ve parti başkanımız, memlekete armağan ettiği Bayındırlık eserleri arasına bir yenisini dâda kattı : Zonguldak gençliğinin çokdanberi yoksul olduğu spor sahasını kendi elile ve gençliğe yeni ve aydın bir yönet veren güzel bir söylevle açtı.

Açım töreninden sonra koğular, atlama ve cirit atma müsabakaları ve Zon-

-Arkası 2 nci sayfada-

Zonguldak gazetesinin 26 Haziran 1937 tarihli nüshasındaki Zonguldak'a Atatürk heykeli yaptırılmasıyla ilgili haberi.

Atatürk Heykeli

Atatürk heykeli için şehrimize gelerek incelemelerde bulunmuş olan meşhur Heykeltıraş J. Thorak-

Profesör J. Thorak şehrimizde bulunduğu zaman Uray tarafından bir şölen verilmiştir. [Bu şölene]

Uray salonunda Atatürk heykeli altında
— Profesör Tharak, ortada duran urbay Faik Ertemanın sağındadır
in heykel projelerine başladığı
haber alınmıştır. Heykeltıraşın gelecek ay içinde projeyi göndereceği ümit edilmektedir.
ait bir resimle Uray salonunda
Atatürk heykeli altında çıkan bir resmi, aşağıya koyuyoruz:

Profesör Tharak Uray sofrasında

Zonguldak gazetesinin 20 Temmuz 1937 tarihli nüshasındaki Zonguldak Atatürk heykelini yapacak olan Avusturyalı Profesör J. Thorak'ın Zonguldak'ı ziyareti ile ilgili haber.

26 AĞUSTOS ATATÜRK GÜNÜ

1931 - 1944

Zonguldağın derin toprakları altındaki serveti madeniye ne kadar kıymetli ise, bizim nazarıımızda Zonguldak'ta o kadar çok kıymetli bir vilâyetimizdir.

ATATÜRK

13 sene evvel 26 Ağustos 1931 de şirin Zonguldağımız Ebedî Şefinin varlıklarını topraklarında görmekle şeref bulmuş ve bu ülkenin sakineride yurdun her yanı gibi dâhi büyüklerinin feyizli ve nurlu yollarından âzîm ve sebatla ilerleyerek güvendikleri, Cumhuriyeti emanet ettikleri asil neslin evlâtları olduklarını başardıkları işlerle isbat etmişlerdir.

26 Ağustos Zonguldağın şeref günüdür. Bu bayramı yaşarken Aziz Ebedî Şefimizin manevî huzurunda tanzimde eğiliriz.

↑
Hüsusi
Vagonlarında

1931

63 No. lu
Ocağı teşrifleri

Atatürk'ün 26 Ağustos 1931'de Zonguldak'ta
63 numaralı Ocağı teşrifleri

Karaelmas Dergisinin, Ağustos-Eylül 1944 tarihli nüshasındaki Zonguldak'taki
"26 Ağustos Atatürk Günü" ile ilgili haber.

Dizin

A

Afyon milletvekili
Atatürk
Atatürk Günü
Atatürk Tarih Günü
Akın Karauğuz
Aydın milletvekili
Ayten Basri
Arif Bey
Ankara

B

Bedri Hüsni
Bursa
Büyük Taarruz

C

Cumhuriyet Meydanı
Cevat Abbas Gürer
Celal Bayar
Cumhuriyet
Cumhurbaşkanı
Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği
C.H.F
Cemal Kaptan

Ç

Çankırı
Çakmaklıoğlu İzzet
Çanakkale

D

Dr. Nihat

E

Ereğli
Ereğli limanı
Ertuğrul yatı
Esat Bey
Esat Kerimol

F

Fevzi Çakmak
Fransız

G

Gaziantep milletvekili
Genelkurmay Başkanı
Gazi Günü
Gülnihal
Gazi
Gazi Paşa Caddesi
Gazi Mustafa Kemal Atatürk
Gazi Tarih Günü
Galip Hüseyin

H

Halit Aksoy
Halkevi
Halim Cavit Bey
Hasan Rıza Soyak
Hüseyin Fehmi İmer
Hasan Saka
Hayri Bey
Harf İnkılabı
Hindistan

İ

İstiklal Marşı
İş Bankası Genel Müdürü
İzmir milletvekili
İmar ve İskân Bakanı
İktisat Bakanı
İbrahim Etem
İncealemdaroğlu Halil
İncealemdaroğlu Hasan
İstanbul
İsmet İnönü
İş Bankası
İnebolu

J

John Polando

K

Kılıç Ali
Kazım Bey
Karaelmas
Karaelmas dergisi
Kastamonu
Kılıç Ali
Kömür

M

Mustafa Erkişi
Mühendisler Odası
Milli Mücadele
Memleket sineması
Maden Genel Müdürü
Mahmut Şevket Paşa vapuru
Maliye Bakanı
Mustafa Kemal Atatürk
Mithat Akif

N

Nafia Bakanı
Nadir Gündüz
New York

O

Osmanlı İmparatorluğu

Ö

Özel kalem müdürü

P

Paşa Mehmetoğlu Mustafa

R

Rauf Alpsoy
Rahmi Bey
Recep Bey
Recep Zühtü
Rüzgarlımeşe
Ruşen Eşref
Russel Boardman
Rusuhi
Recep Zühtü
Reşit Galip

S

Sinop milletvekili
Sadullah Bey

Ş

Şapka ve Kıyafet İnkılâbı
Şile

T

Tevfik Bıyıklıoğlu

Ticaret Bakanı
Türk
Türk-İş
Türkiye
Türkiye Cumhuriyeti
Tunalı Hilmi

U
Uzun Mehmet

Ü
Üzülmez kömür ocakları
V
Vedat Cumalı

Y
Yalova
Yeşilköy

Z
Ziraat Bakanı
Zonguldak
Zonguldak Belediye başkanı
Zonguldak gazetesi
Zonguldak Halkevi
Zonguldak Milletvekili Ragıp
Zonguldak Milletvekili
Zonguldak valisi
Zonguldak kömür havzası